

Ujabb névsorok: oroszországi munkaszolgálatosokról

UJ ÉLET

A MAGYAR ZSIDÓSÁG LAPJA

II. ÉVFOLYAM 42. SZ.

MEGJELENIK
MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN

1946 OKTÓBER 17.

Két esztendeje...

Irta: GYÖRGY ENDRE

1

ÖT NAPPAL azután a nevezetes vasárnap után, amikor egész sorsforduló játszódott le reggeltől estig a fülünk hallatára a rádióban, tragikus eseményekkel virradt a budapesti zsidó férfiakra 1944 október 20-ának reggele. Öt napja éltünk foglyokként a csillagos házakban. Éreztük, hogy valami végzetes közeli közeledik felénk. Nem aludtunk éjjel és nem nyugodtunk meg nappal. Szívszorongva lestük, hogy mikor törnek reánk a horogkereszt „fényében” sütkérező nyilas brigantik. Az éjszakai zaklatások voltak. A házbeliéket álmatlanul fetrengtek ágyukban és hangosan nyögtek, sóhajtoztak. A lélek szűkölt, szorongott, nagyon szenvedett. Férjek alig mertek a feleségükre nézni, apák a gyermekükre, mert rögtön tele lett a szemük könnyel. Hangtalan bucsuzkodás, szavak nélküli végrendekezés volt ez, mert tudtuk, hogy a Szálasi-fenevadak nem sokáig tűrik az „édeni” állapotot, nem hagyják a zsufolt zsidó-házakba tömörített zsidó családokat együtt, már talán csak órák telnek el és szétszakítanak.

Nyilván örökre, mert, ki remélheti a pokolból való visszatérést!?

2

NYUGOVÓRA tértünk, de senki sem tudott nyugodni. Mintha összebeszélünk volna, éjjel felé a ház férfitársai kezdtek „leszivarogni” az udvarra. Sebtilen magukra kapott holmikkal jelentek meg a „randevun”, amely az utolsó ilyen találkozásuk volt abban a pesti bérházban, ahonnan utnak indultak — a pusztulásba. Nem volt maradásuk a fullasztóan szűk lakásokban. Veszélyt szimatoltak, mint az állatok. Nevetgéltek, viccekkel traktálták egymást, de hangjuk remegése, kacagásuk mesterkélt csengése elárulta, hogy ropant izgalmak gőze feszíti bensőjüket. Igyekeztek „közömbös” témákról beszélgetni, de ez is csak megkerülése volt mindannak, amit egymásnak mondani akartak. Mert valójában arról óhajtottak értekezni, mi lesz, ha az egyik reggel, — holnap vagy holnapután, mindegy — reánk törnek? Mi lesz velünk és családunkkal? Mitévők legyünk magunk és milyen „utasításokkal” hagy-

juk itt őket, életünk jobbik felét, annyi közös szenvedés és öröm részesét, tanuit. Hát lehet az, hogy egyszeriben vége szakad mindennek, álmoknak, reményeknek, jövőbeli tervezgetéseknek?... Cigaretta parazsolt a szánkban; egyetlen pillanatra ki nem aludt, jelölül annak az idegességnek, amely testünk abronsait feszegette. Vibráló, nyugtalan gondolataink mindig ugyanoda tértek vissza: A gyerek... Mi lesz a serdülő ifjával, a védelemre szoruló gyöngye leánykával, mi lesz azokkal a palántákkal, amelyek még alig dugták ki bimbózó fejüket az éltető televényből?

Lajos, a nyilas vicefiu, ez a gyilkos-gyakornok, aki percnként szaladgált valamit „jelenteni” a „hatóságokhoz”, már harmadszor olvasott névsort az éjszaka. Minden lakásba becsöngetett, félrelökte az ajtóból a remegő asszonyokat és férfiakat, betört a szomorúságtól nehéz levegőjű hálószobákba és maga „ellenőrizte”, hogy a létszám teljes-e? Nem hitte, hogy senki se tűnhetett el a kéményen keresztül. Névsort olvasott és ceruzájával az ágy felé bökött, ahol erre az éjjeli és éjjelutáni látogatás-

ra, az idézett személy szíve a torkában dobogott. A gyilkosjelöltnek tetszett a „hecc” és ezt az éjszaka során több ízben röhögve megismételte. A férfiak egy darabig még kopogó léptekkel rótták a „fogházudvart”. Távolról dörgés hallatszott és különös fényes villantak fel a sötét égbolton. Bebujtak oduikba. Ólomsulllyal nehezedett reájuk az éjjel.

3

TÖBBSZÖR IS felriadtunk. Kardcsörtetést, szitkozódást véltünk hallani. Figyeltünk minden neszre. De nem, nem történt semmi. A kis család szorosan összefogózkodva pihentette testét az egymás mellé tolt ágyakban. Fogtuk egymás kezét, hogy senki el ne szakíthassa ezt a közel negyedszázad alatt kovácslódott acélkapcsot. Szótlanul bucsuzkodtunk, majd a csendben és félhomályban megeredt a könnyünk. Követelő türelmetlenséggel bukkant fel a gondolat: ne fejezzük-e be a magunk szántából az életünket és ezzel kerüljük el azokat a borzalmakat, amik reánk várnak? Ezt elvettük. Nem, ne tegyünk semmi visszavonhatatlant; hátha

mégis jó lesz hozzánk a sors és visszavezérel egymáshoz. A leányunk kikeresett a maga könyvében egy imát a szülőkért, majd másikat a megszire utazókért. Halkan, elcsukló hangon olvasni kezdte. A könyörgés minden szava és átforrósodott gyermekhangja, amely tele volt aggodalommal, a szívünkbe hasított. Könnyezésünk patakka, majd folyamra dagadt és teljesen elárasztott. Amikor végre elcsitultunk, nehéz álmunkat rémképek tették lázasabbá.

4

A VALÓSÁG a felzaklatott képzelet játékanál is rosszabb volt. Zimankós reggel. Zord, csipős levegő. Olyan, amikor fázósan huzzuk összebb a kabátunkat. Őt órák „riasztották” a házat. Rendőr és két nyilas karszalagos siheder járta sorra a lakásokat. Valamennyi férfi gyorsan a földszintre. Öreg, fiatal, kivétel nélkül. Elhallgatták, hogy 16 éven aluliakra és 70 éven felüliekre nem vonatkozik a parancs. Ez a két suhané, aki maga is didergelt a hűvös reggelben, tulicizálta a nyilas belügyminisztert. Másutt otthonghagyták az időseket és ifjakat. Nálunk nem kegyelmeztek nekik. Jöjjenek csak, majd visszaküldik őket! Nem kell semmi, legfeljebb háromnapos élelem, hiszen csak „ide” mennék dolgozni!

Mindössze husz percet adtak a készülődésre, de öt-hat perc után már türelmetlenkedtek.

— Gyerünk, gyerünk, emberek! No mi lesz ott a harmadik emeleten! Ne öltözködjének olyan sokat, nem lakodalomra mennek! Elég lesz egy napi élelem is!

Hittünk a gazembereknek és alig vittünk magunkkal valamit. Pici hátizsákom volt, ami megmaradt az örökös munkaszolgálatból, internálásból. Azt gyömszöztük tele minden rendszer nélkül, csupa haszontalansággal. Kapkodva, öletszerűen szedtünk össze holmikat, amik éppen a kezünk ügyébe estek. Minek is, ha holnap, holnapután visszajövünk. Biztosan csak ide megünnel valahová, romot takarítani.

Izgatottan intézkedtünk, rendelkezünk, elharapolt felszavakkal adtunk utasítást az itthonmaradó asszonyoknak arra a „pár napra”, amíg visszatérünk. A hajcsároknak és az őket támogató rendőrnek nem volt elég gyors a tempónk; puskatussal noszo-

gattak a sietésre. Tulságosan hamar megismerkedhettünk az új rendszer új módszereivel.

Husz komor férfi állt glédába az udvarban. Vilárvért öreg fiuk, szülő halántékkal, hólepte hajjal, gyűrött ábrázattal. Körülöttük szipogó asszonyok, gyerekek, akik pólólág jelentéktelen apróságokat gyömszöztök a hozzájuk tartozók motyójába, mintha még mindig nem döbbsenének volna rá, hogy mindez nem fontos, hiszen tulajdonképpen nem erről van ezáltal szó.

Vezényszavak, zsebkendőlobogtatás, integetés és csikordulva táruult ki a csillagos ház napokon át csukott vaskapuja.

5

KINT VOLTAK az utcán. Szabadok? Egyideig ezzel a gondolattal játszadoztak és dolgozott bennük a kíváncsiság, hol vetnek majd horgonyt, hol köt ki keserves életük hajója. Ha igaz, hogy „csak egy-két nap”, — még ha nehéz munka is vár rájuk, — ki lehet bírni. De amikor néhány lépést tettek, a nyilasok és a rendőr noszogtatására és fenyegetésére mindig katonásabban, egyszerű megdöbbsen vették észre, hogy innen is, onnan is, mintha csak a földből nőttek volna ki, a sorstársak hatalmas serege rajzik és törtet nyilván egy cél felé. Jobbról és balról kanyarogtak az emberfolyamok és vagy elébük vágtak, vagy hozzájuk csatlakoztak. Zsidó férfiak serege hullámozott a szűk mellékutcákban. A folyam egyre nőtt, áradt, duzzadt, hogy vad hömpötygésével elárasztja egész Budapestet. Tercintó Isten! Hiszen nemcsak bennünket visznek, hanem rajtaütésszerűen, egységes haditerv alapján eltávolítják mind az apákat, férjeiket és fiukat. Minket bizony alaposan becsaptak! Most már biztos, hogy nem valami egy-két napos romeltakarítási hadjáratot szántak nekünk. De mi lesz az asszonyokkal, mert ha bennünket elhurcolnak, ezek a gazemberek valami gonoszszágot terveznek velük is!

Az egyre növekvő tömeg kifordult a Váci-utra, majd bekanyarodott az Aréna-utra. Megbámultuk azokat a szerencséseket, akik kísérő nélkül jártak-keltek és dolgukra igyekeztek. Ők visszabámultak reánk. Nézték, nézték a

rongyosok és szánandók seregét, de kevés szájalom mutatkozott a tekintetükben. Férfiak és „szelidlelkű” asszonyok kárörvendő mosollyal mentek el mellettünk. „Manszikák”, a Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetségének szemforgató és ájtatoskodó tagjai, akiknek egy szavuk sem akadt e gyalázat ellen, sem a felnőttek, sem a gyermekek védelmében.

6

A TATTERSAL feketéllett a tömegtől. Szájas és ordító nyilasok igazgattak, csoportosítottak, rángattak ide-oda. Kakastollas csendőrök karján sávos nyilas-karszalag. Postások és villamoskalauzok hirtelenül felesatolt derékszíjában kézigránátok, hogy ezek a szelidnek vélt levélhordók és jegykezelők marconának látszanak. Kitért belőlük a fenevad, eldobták a levéltáskát, a csattogó lyukasztót és itejtették a zsidókat gyötörni. Keménykalapos civilek két-három revolverrel, mint az amerikai filmekben a bankrablók. Ezek is „hatósági személyek” most, folytonosan köszöntésre lendülő karjukat nyilas szalag fonja körül. Valamennyien össze-vissza ordítanak, éktelenül kiáltoznak és harsányan vezényelnek. A palánk mentén feketeruhás, félmeteres nyilasok gyakorlatoznak, mert a „hatalomátvitel” olyan gyorsan jött, hogy még csak főpróbát sem tarthattak. Parancsnokuk, egy pohos segédhivatali aligazgató, rikácsolva dirigálta őket.

A kép csöppet sem biztató. Kardok csattognak, puskatusok puffognak az oldalunkon és néha egy-egy revolver is eldördül. Ezen a pesti vérmezőn századok alakulnak. Két-száztizennégy ember kerül egy-egy menetbe. Zsidó és kitért mérnököket keresnek, akik a „műszaki” munkálatokat irányítani fogják. Mi is megkapjuk a magunkét; Strausz ur személyében, aki aljasabb volt a nyilasoknál, üdöszött, ütött és hajszolt bennünket, a gyilkosoknál való feljelentéssel fenyegetődzött, majd a maga bőrét mentve, gyáván megszökött.

Riadtan futkároztam a sok-ezernyi tömeg között. A testvéremel kerestem, hiszen biztos, hogy őt is ugyanugy „kihajtották”, mint engem. Jajveszékelve, könnyezve kutatani át a századokat.

Biztosan a másik „terelőbe”, a KISOK-pályára vittek, mert senki nem tudott

róla. Senki nem látta. Én se láttam többé az életben...

7

GYALOGSZERREL Isaszegnek vágtunk neki. Bámész tömeg ijeszten ellenséges légköre fogadott a „főtérén”. Az elemi iskolában helyeztek el, nap-nap után változtatva szállásunkat. Hol az évtizedes piszokba fulladt padlásra költöztettek fel, ahová vaksötét éjszakákon nyaktörő mutaványok közepette botorkáltak, hol meg lekergettek a haladás és kultura megszentelt csarnokaiba, a földszinti tantermekbe, ahol egymás fején, kezén-lában tiporva jutottunk el a deszkapallón kijelölt harminc centiméternyi fekvőhelyünkhöz. Üzött vadként a nyirkos hajnalban indultunk utnak, hogy bokáig érő agyagos vízben, élelenszomjan, vakulásig „épsük” a világ legfölsőlegesebb intézményét, azokat a tankesapdákat, amelyekkel a gigantikus szovjet-hadsereget akarták mindent lehengerlő rohamtempójában megállítani. Állandó halálfélelem és életveszély között éltünk itt, mert Isaszeg és környéke nyilasai éjjelről-éjjelre megleptek (egy éjszaka több ízben is, mert egyik harácsoló gyilkos banda nem tudott arról, hogy a másik már letarolta mindenünket), hogy kifosszanak és puskaeső elé állítsanak. Ez a három hét felért a siralomház minden kinjával. Estéről-estére ott a pókhálós padláson Isten kegyelmébe ajánlottuk esendő lelkünket, mert sohase látszott valószínűnek, hogy megérjük a sanyargatást, szomorúságot hozó reggelt.

8

HÁROM HÉT után a nyilasok, ezek a bölcs stratégák is rácszmélhettek arra, hogy munkánk hiábavaló. Ami addig mulaszthatatlanul sürgős volt és egyetlen pillanatot sem késleltetett, egyszerűen nagyot is „ráérővé” vált. Sok társunk és társnőnk önmaga-ásta sírja, amelybe nyilas-golyó zuhantatta fiatal testét, domhorult a nevelésesen primitív, féligkész árok közelében. Ujra utra keltünk és fáradt, beteg testünket éjjel-nappal, szinte megállás nélkül vonultatuk falvakon keresztül, erdők sűrűjében, tarlókon és mezőkön át. Lovon vágatós, szekéren száguldó részeg nyilasok állandó puskaropogtatása között üzték-hajszoltak. Ezen az uton, Mogyoród ha-

tárában történt, hogy éjnek idején az egyik gyilkos kézi-gránátot vágott „serkentésül” menetelő sorainkba. Véresen omlottak össze a legjobb harátaink: *Sebestyén*, *András*, *Biró Miklós*, *Mészáros* (Globus-nyomda), *Kondor Izidor*, *Kóhor* és még egy idős bajtársunk a fiával. A szívünk remegett értük és mégis ott kellett hagynunk őket vérükbe fagyva. Birót, a nyomdászat igazán kimagasló tudósát, Kondor Izidor Szent István-köruti papirkereskedőt, Mészárost és az előbb említett idős társunkat, mert nem tudtak tovább haladni, s hogy ne legyen hirmondója a kézi-gránátos merényletnek, nyilasok még azon az éjjelen lepuffantották és sebliben elföldelték. Így estek áldozatul értékes emberéletek részeg alakok kénye-kedvének!

9

BENNÜNKET, megmaradtakat, végighurcoltak a pest-környéki városokon. Nekünk nem adtak kenyeret, őket viszont cirkuszhoz juttatták. Néha több ízben körbe-körbe járáltak a kis városokon és községeken, hadd lássák, milyen sorsra jutott a zsidó! Örült is a lelkük a gazoknak. Emlékszem: Újpesten többen kiköptek előttünk, egy megveszekedett nyilas-nő pedig üvöltve kötelet követelt a számunkra! Szánalom, együttérzés csak kevés és ritkán nyilvánult meg. Igaz, ha egy egy szerényebb munkás, vagy dolgozó-asszony a sötét kapualjából félénken darabka kenyeret vagy maradék ételt kínált dugva felénk, már lecsapott reá a nyilas-puskatus; úgy, hogy a végén mi könyörögtünk, a saját érdekükben ne adjanak.

Piszkos pajtlakon, büzös disznóolakon, penészes padlásokon, dohos magtárakon és elhagyott malomépületeken keresztül rettegés, borzalom és halálaratás közepette (minden reggelre öt-hat halottunkat dobták ki a szállásunk elé az országbutra) vezetett az útunk Németország felé.

10

MOST KÉT ÉVE történt. Ötven ezer zsidó férfit ért ekkor a kegyetlen végzet.

Abból a Csáky-utcai házból, ahonnan én utnak indultam a kódós, ökörnyalás októberi napon, huszan mentünk el.

Tizenkilencen nem tértek vissza.

Széggyen, gyalázat.

Amit nem a zsidóknak kell meghallani

Figyelemmel kísérjük és olvassuk a velünk kapcsolatos írásokat. Így jutottunk az „Uj Ember” e heti vezércikéhez is. „Amit a zsidóknak el kell mondani” cím felbuzgatosította kíváncsiságunkat. Azt hittük, végre olyat olvashatunk, ami elindítja arról a holtpontról, amelyre a magyar katolikus egyház eddigi magatartása folytán került, a megértés, a megbékélés gondolatát. Ezt reméltük a sokatmondó cím után és meglepetéssel állapítottuk meg ezuttal ismét, a „címzett” nem a magyar zsidóság.

Egy képes hetilap vezércikére, tehát nem a zsidóság részéről, nem is annak érdekében íródott cikkekre, hozzánk szólni, pesti nyelven „mellébeszélés”. Az Uj Ember felelős szerkesztője legalább olyan jól tudja, mint mi, hogy a zsidóságot nem nagyon érdekli a hitüket elhagyók további sorsa, különösen nem, hogy a hittanórán miként kezelik őket. Ez érdekelheti a hitét hagyó szülőt, de a zsidóságot, Felelős Szerkesztő ur, csak akkor, ha faji alapon osztályozódnának még ma is az emberek, ha még mindig lennének zsidó zsidó és keresztény zsidó, vagy mondjuk, ez esetben katolikus zsidó.

Mi csak arra vigyázunk, hogy ne lehessen tévedésből, az üldöztetés idejéből adódó zavarok folytán, amikor pénzért vagy emberségből ugynévezett „papir”-hoz jutott, de meg nem keresztelt gyermeket, aki az életét csak a felszabadítóknak köszönheti, a sok esetben kétes értékű papir miatt és az elpusztult szülők hiánya, a bizonytalanság, a tévesen értelmezett hála következtében, gyakran léritési szándékból, ősei hitének tanulása helyett katolikus vallástanra terelni.

A Figyelőben megjelent cikkhez a zsidóságnak semmi köze és amikor mi olvastuk, nem is így értelmeztük. Éppen úgy, mint ahogyan az Actio Catholica hetilapját a katolikuság sajtójának tekintjük, az Uj Élet a zsidóság orgánuma. Ha a zsidóság mint olyan kíván hangot adni, a saját lapját használja erre és ha néha valahol egy-egy tollforgató megjeleníteti cikkét, esetleg zsidó vonatkozású írását, mi sohasem vesszük zo-

kon; de igenis elítéljük, ha a katolikus ujság, mint most is, másról beszél, címével megtéveszt, tartalmával mérgez ahelyett, hogy a megbékélést szolgálná éppen. Páris árnyékában. Arról keseregni, hogy a zsidóság támadja az egyházat és ugyanakkor újabb alapos okot szolgáltatni ha nem is támadáshoz, hanem súlyos megállapításhoz, nagyon átlátszó taktika.

Mert amikor a Felelős Szerkesztő a szociális munka terén való egyetértésről ír, akkor csak azt mondhatja, a katolikus és izraelita hitfelekezetek e téren megférnek egymás mellett. És ha a koalícióban sincs hiba, akkor az ott jelenlevő politikai pártok képviselői működnek harmonikusan együtt. A koalícióban nem keresztények vagy árjak és zsidók vannak, hanem a függelenségi frontba tömörült pártok képviselői. Vagy talán a katolikus egyház tagja a koalíciónak? Kénytelenek vagyunk most már megállapítani, hogy az ilyen írások egyáltalán nem szolgálják a megbékélést.

De a legnagyobb meglepetést a Felelős Szerkesztő az a megállapításával keltette, hogy mindkét részen a hangoskodók, karriervadászok, szájhősök vannak az élen. Mi úgy tudtuk, a katolikus egyház élén a hercegprímás áll. Vagy talán nem az egyházra célozt? Állítjuk: a pártokra gondolva, a zsidóságról beszélni, nagyon fasiszta izü. A zsidóság, vagy ha úgy tetszik, az izraelita hitfelekezet mint ilyen, a politikában sehol képviselve nincsen, féltve őrködik a felekezet politikamentességén és megelőgszik, sőt megelőgedett a vallásszabadság jelenlegi fokával. Az izraelita hitfelekezetet ez kielégíti és talán ezzel magyarázható, hogy a politikai pártokat nem téveszti össze az egyházakkal. Soha nem tekinti a miniszterelnököket a református egyház képviselőjének, vagy valamelyik minisztert egy másik egyház reprezentánsának. Ez az, amit az „Uj Ember”-nek el kellett mondanunk.

OSSIETZKY

Irta: SÓS ENDRE

I.

Most van tíz éve, hogy a náci-börtönben senyvedő Ossietzky kapta a Nobel-békedíjat, amelyet számára követelt szinte az egész világ haladó közvéleménye.

Ez a tizedik évforduló ad különös aktualitást ennek a kis cikknek, bár Ossietzky olyan nagyság volt, akiről minden időszerűség nélkül is lehet írni...

II.

1932 májusában, amikor nyolcadszor, vagy kilencedszer tettem látogatást az özszoemlőféiben lévő weimari köztársaságban, egyik este a következőkkel telefonált rám egyik berlini ujságíró-barátom, aki azóta valamelyik náci-táborban pusztult el:

— Ha akarsz valami érdekeset látni, gyere reggel 7 órakor a Nollendorfsplatzra!

Ott voltam a jelzett időben... Husz taxi állt az egyik épület előtt. Mindegyiken a köztársasági lobogó. A ház elé

pedig egymásután érkeztek a progresszív német szellemi élet legjobbjai.

Kíváncsian vártam: mi lesz?

Tizenöt-husz perc múlva a kis író- és tudós-gyülekezet tagjai megemelték kalapjukat. Az odaérkező Karl von Ossietzky-t üdvözölték.

Néhány pillanat múlva már körülvette őt az egész kis csoport. És Alfred Polgar, akit nek sikerült a náci elöl ki-menekülnie és most Amerikában él, szép beszéddel bucsuzott a börtönbe induló kollégától...

III.

Alfred Polgar szónoklata után az írók és tudósok a taxikba ültek. Az első taxin Karl von Ossietzky és Alfred Polgar foglalt helyet.

Igy indult a menet a Berlin—Tegel-i fogház komor épület-tömbje felé, ahol már várta a cella Ossietzky-t, a legnemesebb német humanisták egyikét, aki oroszláknak harcolt már a weimari látszat-

demokrácia idején is a sötétség hatalmai: a militarizmus, a fekete Reichswehr, a Feme-gyilkosok és — nem utolsó sorban — az antiszemitizmus ellen.

A weimari Németországban mindenki kaphatott bűnbocsá-natot. De Ossietzky számára nem lehetett amneszbiát kieszközölni. Ugy haragudtak rá a weimari rendszer összes inté-zői...

IV.

Ossietzky ugynevezett „kellemetlen ember” volt. A Tagebuch és a Weltbühne hasábjain mást sem csinált, mint kellemetlen igazságokat mon-dott.

Állandóan felszinen tar-totta az antiszemita jelensé-geket is. Hol arról vezércik-kezett, hogy Dinter és társai szabadon metelyezhetik anti-szemita ponyvaregényeikkel a német népet. Hol arról glosz-százott, hogy mikép énekel-hetik a náciak magáncsapatái a nyílt utcákon a Horst—Wessel-dalt és hogyan tűrik a hatóságok a „spriccelő zsidó vér”-ről szóló lázító nótá terjesztését? Hol szövé-tette, hogy micsoda zsidó-rendszabályokat jelentettek be hatalomrajutásuk esetére, ezen, vagy azon a náciügylé-sen.

V.

1927-ben, vagy 1928-ban egy budapesti napilap szá-mára interjút készítettem Karl von Ossietzky-vel. A Weltbühne szerkesztőségében kerestem fel. Berthold Jac-ob-bal, az igazság e másik bajnokával ült ugyanegy szo-bában.

Az interju, amit légipostán küldtem Pestre, nem jelent meg. A magyar napilap szer-kesztői — akik közül az egyik kitért zsidó volt — valószínűleg magukra vették Ossietzky megállapításait.

Ma is jól emlékszem, hogy miket mondott. Körülbelül ezeket:

— Az antiszemitizmus nőt-tön nő. De mindenki úgy tesz, mintha nem akarna róla tu-domást szerezni. A baloldal struccpolitikát csinál. Pedig, ha nem történik valami, nagy ára lesz ennek a struccpoliti-kának. Az antiszemitizmuson keresztül csempézik be a német népbe a náciizmus mér-gét... Hígyje el, hiába be-szélekl! Nem akarnak ráni hallgatni! A baloldal vezetői nem akarnak „zsidóvédők”-nek feltűnni. Holott a zsidó-védelem — embervédelem. Az embervédelem pedig a demo-krácia legfőbb fundamentu-

ma... A zsidók is nagyon számérmesek. A német zsidó-ság vezetői még mindig nem kongatják meg a vészharan-gokat. Lekicsinylik az ezrével és ezrével megjelenő anti-szemita röpiratok jelentőségét. Pedig baj lesz... Nagy baj lesz...

VI.

Ossietzky-nek, sajnos, igaza lett. A náciak az antiszemitiz-

muson keresztül injekciótárk a német népbe a szélsőjobb-oldali mentalitást.

S miközben Ossietzky, aki már a weimari köztársaság idején is börtönbe került, a náciak kínzókamráit szenvedte, a Horst—Wessel-dalból nemzeti ének lett és — a zsi-dó vér nemcsak a gyálatatos dalban, hanem a gyakorlat-ban is spriccelt a náciak bic-skától...

Szocializmus és cionizmus

A Szocialista Cionisták (Ichud-Mapáj) Pártja e heti szokásos pártnapján, a párt elnöke, Dé-nes Béla dr. nagysikerű és igen figyelemreméltó előadást tartott e sokat boncolt témáról. Köny-nyű lenne választ adni arra a kérdésre, kezdte az előadó, hogy miért szocializmust. His-szen a mózesi szociális törvé-nyek örökre bevésődtek a zsi-dóság gondolkodásába. De ha nem vallásos nézőpontból aka-runk válaszolni, akkor is ké-zenfekvő a felelet. A modern szocializmus megalapítói kö-zött rengeteg a zsidó s a magyarországi Szocialdemokrata Párt 75 éves története ugyan-csak rengeteg zsidó nevet mu-tathat fel. Seregnők azonban a dolgot másutt megfogni, vala-hol a gyökereknél. Meg kell ke-resnünk a zsidó nép születése-nek pillanatát s ha ezt keres-sük, úgy azt látjuk, hogy a zsi-dó nép a Józsefet megelőző korszakban tulajdonképpen csu-pán törzsek és családok hol la-zán, hol szorosabban összekap-csolt részeitől állott. Ugyan-úgy, mint ahogy az arab népek legtöbbje még ma is csupán itt tart. A zsidó nép talán akkor született meg, midőn Mózes le-ment az építkezésekhöz és nem bírván látni, hogy a zsidókat mennyire bántalmazzák, agyon-ütött két rabszolgafelügyelőt. A zsidó nép emlékezetéből soha nem veszett és nem is vesztet ki annak tudata, hogy népi fle-te, deportált, rabszolgahadból nőtt ki. Olyan rabszolgahadból azonban, amely fölébált úra s elnyomói ellen és éppen ezért azt is mindörökké megtanulta, hogy míg a világ el nem jut a szociális kiegyenlültség és meg-valósulás stádiumáig, addig a zsidóknak mindig az üldözöt-tek, elnyomottak és kiszákmá-nyoltak mellett a helyük.

Sokan persze azt állítják, hogy a zsidó örök kapitalista, ami ugyan nem igaz, mert a kapitalizmus nem zsidó talál-mány s mindaddig, míg kapita-lista társadalmi rendszer az uralkodó rendszer, addig ter-mészetes, hogy lesznek zsidó kapitalisták is, ugyanúgy, mint ahogy vannak és lesznek ke-resztény kapitalisták. Azonban éppen Hatvany Lajos báró nem csupán saját életével, de még egy regényciklussal is, amely-

nek sajnos csupán első köte-te jelent meg, próbálta bizonyi-tani és igazolni, hogy a zsidó nagyapák keserevesen megszer-zett vagyona mint uszík el a zsidó apák és unokák kezén. Akik már nem bírnak igazán és szívből kapitalisták lenni, hanem hajlamaik s tudatuk alól fölbukkanó érzéseik és ér-tékeléseik alapján elfordulnak a tökéletes társadalomtól és bele-velik magukat oda, ahol a rab-szolgák, a „megszomorítottak és megaláztatottak” élnek és szen-vednek.

A zsidó tehát nem lehet más, mint szocialista és amennyire visszautasítjuk, hogy egyes zsidó kapitalisták büneiért az egész zsidóságot vonják perbe, any-nyira igaznak kell elfogadnunk az antiszemiták, fasisták és náciak másik vádját, hogy a zsidók szocialisták, kommunisták, forradalmárok s szemben állanak a jelenlegi társadalmi renddel. Mert a szocializmus, kommunizmus és forradalmak-ban a zsidók teljes szívvel és lélekkel vesznek részt egy új, szocialista társadalmi és gazda-sági rend megvalósításáért. Erre kötelezi őket népi indulásuk.

Ennek az indulásnak azon-ban nem csupán előnyei, sőt, sokkal inkább súlyos hátrányai vannak és ez teljes egészében megmutatkozik a zsidó lélek-ben. A zsidók gyökértelensége, a természetfölötti és az állatoktól való elfordulás, sokszor bete-ges irtózás, mind ebben lelik magyarázatukat. Hiszen a zsi-dók rabszolgasorsán a galut mit sem változtatott. A közép-korban a jobbágyok kötődhet-tek földhöz és faluhoz, mert voltak jogaik, ha bármily ese-lélyek is, ezzel szemben a zsi-dókat adták-vették, ajándékoz-ták s még azt is megszabták sokszor, hány gyereke lehet. Éppen ezért a modern Palesz-tina és munkáspártjának szo-cializmusa merőben különbözik más pártokétól. Hiszen a zsidó-kat először röghöz kell kötni, vissza kell vezetni őket a ter-mészethez és talán azt is mondhatnók, a természetes élet-módhoz. Csupa olyan feladat, amelyet a világ egyetlen szo-cialista pártjának és mozgalmá-nak sem kell megvalósítania.

Ezek után nem lesz nehéz válaszolni arra a kérdésre, hogy miért cionizmus. Ahhoz, hogy

a zsidó kiszakadjon egészsége-len gazdasági struktúrájából, amelybe a galutban kényszerült és még ma is állandóan kény-szerűl, ahhoz, hogy visszake-rüljön a földhöz és a termé-szethez, ahhoz világnézetének teljes átalakítására szükség van. Már pedig a cionizmus az egyetlen mozgalom, amely a zsidótól eddigi életének s gon-dolkodásmódjának teljes fel-adását követeli, még akkor is, ha itt él továbbra is a galutban! De nemcsak követeli ezt min-den egyes zsidótól, hanem meg is mutatja az átalakulás útját. Mindenekelőtt ráneveli és rá-szorítja a zsidó ifjúságot a két-kézi munkának nemcsak tiszte-le, letére és megbecsülésére, ha-nem gyakorlására is. A cionis-ták mezőgazdasági és ipari kol-lektívái miniszteriek minde-nütt, Magyarországon pedig egészen egyedülvalók s pelda-képpül szolgálhatnak minden-nemű ilyfajta kezdeményezés-nek. A zsidó felnőtteknek pedig főleg a Szocialista Cio-nisták Pártja igyekszik álla-ndóan bizonyítani, hogy most folytatott élete és gazdasági be-illesztődése egészségtelen és hejytelen, amin sürgősen vál-toztatni kell. Le kell vonni a tanulságokat bizonyos adott té-nyekből és helyzetekből, nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy olyan birodalom szom-szédságában élünk, amelynek nem csak életünket köszönhet-jük, de szükségünk van jóindu-latukra és támogatásukra, ami gyakorlatilag annyit jelent, hogy végleg el kell temetni azt az egyesek agyában talán még ma is felrémelő gondolatot, hogy itt a magángazdálkodás olyan rendje lehetséges, amely 1933 előtt volt.

Es cionizmus azért is, mert az elmúlt események lehetetlen-né teszik a zsidók számára, hogy vakon elmenjenek a zsidó történelmi törvényszerűségei mellett, amikre pedig egyes-egyedül csak a cionisták hívták fel figyelmét, nem azért, mert proféták voltak, hanem azért mert megtanulták s hozzátehet-jük: jól megtanulták a leckét, me-lyet a zsidó sors, a zsidó törté-nelem föl adott volt számuk-ra. S ez azt jelentette, hogy adott pillanatban egyedül a cionisták voltak képesek csele-kedni, minden egyébről elte-kintve azért, mert ők az elkö-vetkezőkre fel voltak készülve és fel vannak készülve ma is.

Szocializmus és cionizmus: egyetlen megoldása a zsidókér-désnek — fejezte be előadását dr. Dénes Béla.

★

Dr. Dénes Béla előadását meg-előzően a rendes heti műsor keretében Zengő Ibolya, a ki-tünő hegedűművész nő szerepelt igen nagy sikerrel, utána pedig dr. Berg József kispesti főrabbi beszélt a nagyünnepekkel kap-csolatos zsidó kérdésekről. Fér-dekes fejtegetéseit a közönség nagy figyelemmel hallgatta s lelkes tapsokkal honorálta.

KATONA JÓZSEF;

Bucsu az ünnepektől

„Mindennek megvan az időszaka és ideje van minden törekvésnek”, így szól Kohelet, a sátrak ünnepének szentírási bölcsője s mi átérizzük e szavak jelentőségét, mialatt sátrunkban ülünk s az időmúlás csendjében hallgatjuk a sárguló falevelek zizegő hullását és szemléljük a tarka természet lassu hervadását.

...A sátrak ünnepének ideje is elmúlik. Elérkezik az utolsó félünnep, az ötödik nap, amelyet bűnbánatnak szentelünk.

HOSÁNNÓ RÁBBÓ

napja ez, amelyen a hagyomány szerint Isten megkezdi Újévkor megírt és az Egesztelő-napon megpecsételt ítélete végrehajtását. Ezért bűneink tudatában és megbánásával megegyszer Isten elé állunk. Az ünnep előestjét átvirrasztjuk és Mózes ötödik könyvét olvasgatjuk. Reggel felöltjük fehér gyolcsingeinket, fehérbe öltözik erre a napra megegyszer a templom is és visszatérnek a „féltelmes napok” megrázó emlékei. „A mélységekből szólítalak Örökkévaló Uram, hallgass szavamra, fordulj, könyörgésem felé. Ha a bűnőket megőrzöd, Uram Isten, ki állhat meg előtted?” így imádkozunk a megtérés utolsó időpontján. Azután kiemeljük az összes Tórákat, majd hétszeres körmenetben körüljárjuk a Tóra-olvasó emelvényt és Isten segítségéért könyörgünk.

Az istentisztelet után ősi szokás szerint az ünnepi csokor füzfaágallyának leveleit lehullatjuk, ezzel is jelképezve vágyunkat, hogy amiképpen a füzfaág leveleit leverjük, úgy semmisítse meg Isten a mi vétkeinket...

A zárónap, a sátrak ünnepének nyolcadik napja:

SEMINI ÁCERESZ.

Különálló ünnepnapunk ez, amely önállóan zárja be az őszi ünnepek sorozatát. E nap délutánján bucsuzunk a sátrtól, de valójában erre a napra már nem vonatkozik a sátrak ünnepének két szimbóluma. A délelőtti istentiszteleten Mázkir-ima keretében megemlékezünk halottainkról. E napnak megkapó szép imádsága: fohász az esőért. A

földművelés szeretetében élő Izráel Peszach ünnepén harmalért könyörög, most esőért foháskodik az Egek Urához, így szólva: „Mert te vagy ó, Örökkévaló, mi Istenünk, aki szelet fuvat és esőt hullat; áldásra — de nem átokra, bőségre — de nem szükségre, életre — de nem halálra”.

Este köszöntjük a második záróünnepet, a Tóra ünnepét,

SZIMCHASZ TÓRA

napját. Ekkor fejezzük be szent Tóránk egész évi felolvasását és ugyane napon kezdjük el. Diszes külsőségek között juttatjuk kifejezésre örömmünket, boldogságunkat. Előeste és délelőtt is dalolva,

hétszeres menetben hordjuk körben összes Tóráinkat. A Frigyszekrényben ilyenkor egyetlen szál gyertya ég, a gyermekesereg zászlókkal kíséri a Tórákat és száll az ünnepi himnusz ősi dallamán: „Ó, Örökkévaló, segíts, ó, Örökkévaló, boldogíts! Könyörgünk, Istenünk, hallgass meg minket esdeklésünk idején”.

A délelőtti istentiszteleten három Tórából olvasunk fel és minden férfit felhívunk a Tórához. A gyülekezet három tagja kitüntetésben részesül, mert a befejező, a kezdő és a prófétai szakaszok felolvasásához felhívott a Tóra, Teremtés könyve és a prófétai olvasmány „völegénye”. Régi szokás szerint ők az

örömnünnep délutánján megvendégelik a gyülekezés tagjait.

... Így bucsuzunk a Tóra örömteli ünneplésével nagy ünnepeinktől. Amikor felragyognak az esti csillagok, már elszáll az ünnep s ezidén a szombat nyugalma tér belföldünk. E szombatnap után elindulunk az új esztendő csendes hétköznapijaiba... Mielőtt hozzálátunk mindennapi munkánkhoz, eképpen imádkozunk:

„Te ajándékoztál meg kegyelmeddel, hogy megismerjük Tórádat és oktattál, hogy teljesítsük akaratod törvényeit. Elvadásztottad Örökkévaló Istenünk a szentséget a köznapitól, a világszűziséget a sötétségtől, az ünnepnapot a munka napjától, Atyánk, Kérályunk, hozd ránk a beköszöntő napokat, békességre, menten büntől, tisztán vétektől, hogy Hozzád hitben ragaszkodhassunk...”

A Kuria nagyföntossági ítélete a zsidó ingóságok kérdésében

Feltűnést keltő ítéletet hozott a Kuria egy ügyben, amelyben a jogkérdés a zsidó ingóságok sorsa körül forgott.

Perbeli felperes a „falubeli lakos” volt, aki a zsidóknak a községből való deportálása után a deportált zsidó tehenét a községi elöljáróság által tartott árverésen megvette.

Alperes a deportálásból hazajött zsidó volt, aki hazajövele után tehenét hazavitette.

Ezekután beszéljen az ítélet: „A felperes a zsidók deportálása után, 1944 május hó 22. napján a H. községi elöljáróság által nyilvános árverés alá bocsájtott és az alperes tulajdonában volt 1936. évi személyes-tarka tehenét megvásárolta és marhalevéllal a saját nevére íratta. 1945. év tavaszán az alperes, amikor a deportálásból hazajött, a tehenet a felperestől ennek bejegyzése nélkül hazavitte és a tehenet ma is birtokában van.

A zsidók vagyonának bejelentése és zár alá vétele tárgyában kibocsájtott és az 1944. évi április hó 16. napján hatályba lépett 1609/1944. M. E. számú rendelet értelmében a feljárlási kötelezettség (1.070/1943. M. E. sz. rend.) alá nem eső meglévő vagyonát minden zsidó 1944. évi április hó 30-ig a lakóhelye szerint illetékes pénzügyigazgatóságnál bejelenteni volt köteles, — de a bejelentendő vagyon a bejelentő birtokában megghagandó volt és a rendelet nem tartalmazott olyan rendelkezést,

hogy az ilyen vagyontárgyak elkoboztassanak és értékesíttessenek.

Csak a zsidók vagyonával kapcsolatos egyes kérdések szabályozása tárgyában kibocsájtott és az 1944. évi július hó 23. napján hatályba lépett 2.630/1944. M. E. sz. rendelet utalja a zsidók őrizetéből vagy rendelkezése alól kikerült vagyontárgyaknak a megállapított irányelvek szerint való értékesítését a zsidók anyagi és vagyoni jogi természetű kérdéseinek egységes elvek szerinti megoldására kinevezett kormánybiztos feladata körébe.

Ekként az 1944. évi május hó 22. napján, vagyis akkor, mikor az alperes tehenét H. Községi elöljárósága elárvereztette és az a felperes megvette, nem is létezett még olyan jogszabály, amely az ilyen módon történő vagyoneladást megengedte volna. Következésképp ezt az árverést és az arra alapított tulajdonszerzést, mint még az akkori „jogszabályokkal” is ellenkezőt, érvényesnek tekinteni nem lehet.

Az árverésről a felperes tudta, vagy elemt gondossággal megtudhatta azt, hogy a közfeladás, mint a törvényes rendelkezéseket, valamint az állulások emberli jogokat sértő, nem tartotta jogosnak és erkölcsösnek a zsidó vagyonnak elkobozását és annak a volt tulajdonos kárára történő eladását.

Igy a felperes joggal nem is hihette azt, hogy a szóbanforgó szerzése jogszerű. Ezért téves a fellebbezési bíróságunk az a jogi állásfoglalása, hogy a felperes a

szerzés alkalmával jóhiszemű volt és ennek következményeként a felperes a tehenet borjára tulajdont szerzett a azt vagy annak ellenértékéért, valamint a tehenet tartására fordított kiadásait az alperestől külön per útján követelhette. Eméltogva az alperes felülvizsgálati kérelmének helyet kellett adni.

Megjegyzi a Kuria, hogy az alperes a felülvizsgálati tárgyaláson kötelezően kijelentette, hogy amennyiben a tehennek az alperesnél léte alatt ellett bor-

Tisztítsunk

FREGOLAN
fürdőádpasztléval.

miért fizta ládában fürdőni élvezet. Hygienikusan tisztá állapokban átengedni a család másik tagja részére, emberi kötelesség! Csért használjon

FREGOLAN
fürdőádpasztléval

A JO EGÉSZSÉG ELSŐ FELTÉTELE...
A TISZTASÁG!

Búrtája: Reichenthal Emil és Béla
Budapest, VIII., Szaszgár-u. 1-3
Telefon: 137-380

jáját a felperestől valóban elvitte, kötelezettséget vállalt ugyanolyan hasonmishoz borbujának a felperes részére leendő kiadására.

A kifejtetteknek fogva, de még azért is alaptalan a felperesnek a 300/1946. M. E. sz. rendeletre utalással előterjesztett felülvizsgálati panasza, mert e rendelet 3. §. (1) bekezdése szerint a zsidókra hátrányos megkülönböztelést tartalmazó jogszabályok folytán zsidó birtokból kikerült ingóság visszakövetelésének akkor nincs helye, ha ez lakás, a háztartás, vagy ruházatkódás céljára szolgáló olyan élelcükségleti tárgy, amelynek birtokába a birtokos hatóság közbejöttével jutott, feltéve, hogy annak ilyen módon való megszerzése élelcükségének, különösen a háborús események (kibombázás, hatósági kiürítés) folytán bekövetkezett helyzetében rá volt utalva és e ráutalásra továbbra is fennáll.

A felperes előadta ugyan, hogy szegény munkásnő, aki a pertárgya tehénét nehéz testmunkával meglakartitott pénzt szerezte, de nem is állította, hogy e szerzésre a háborús események folytán bekövetkezett helyzetében (kibombázás, hatósági kiürítés) rá volt utalva. A kérdéses tehén különben sem minősíthető olyan élelcükségleti tárgynak, amely a lakás, háztartás, vagy ruházatkódás, tehát személyes élelcükséglet tárgya volna. Azt sem állította a felperes, hogy a kérdéses tehénre mezőgazdasági ingatlan megművelése céljából volna szüksége s így mezőgazdasági ingatlan élő felszereléséhez tartoznék, miért is a felhívott rendelet 12. §. (2) bekezdésében foglalt rendelkezést alkalmazni nem lehet.

Nem sértett tehát jogszabályt a fellebbezési bíróság azzal, hogy a keresetet elutasító elsőbírósági végítéletet helybenhagyta.

Az ítéletet a Kuria 1946 július 13-án hozta P. II. 388/1946 ügyszám alatt, a tanácsban dr. Gál László kuriai bíró elnököl, az előadó dr. Monostory Károly kuriai bíró volt.

Kiegészítjük a fentieket még azzal, hogy a Kuria, szemben a fellebbezési bírósággal, kifejezetten mellőzte annak kimondását, hogy a felperes a pertárgya tehén megszerzésében jóhiszemű volt és ennek folytán megtagadta a felperestől a kereseti jogot a tehén borja teljes értékének megértésére és a tehén tartására fordított kiadásokra.

Az ítélet számos szempontból érdekes:

1. Figyelemreméltó, hogy a Kuria a Sztójny-uralom embertelen barbár rendelkezéseit nem tartja jogszabályoknak, mert hiszen a „jogszabály” szót e rendeletekkel kapcsolatban időközbe téve használja.

2. Nem lehet eléggé nyomatékosan felhívni a figyelmet az indokolásnak arra a mondatára, amely márványba vésést érdemelve meg:

„A közfelfogás, mint a törvényes rendelkezéseket, valamint az általános emberi jogokat sértett nem tartotta jogának és erkölcsének a zsidó vagyonok elkobzását és annak a volt tulajdonos kárára történt eladását.”

3. Számos esetben fog jelentőséggel bírni a Kuriának az a megállapítása, hogy még Endre és Bakyék ugynevezett „jogszabályai” sem tették lehetővé a zsidó vagyonlányak értékesítését 1944 július harmadika előtt és akkor is csak a zsidó vagyonok kormánybiztosának adtak erre hatalmat. Végsővéig jogtalan volt még a fasiszta rendelkezések szerint is mindaz, amit községi előjárások vagy más hatóságok az eldeportált zsidók jószágainak elárverezése körül véghezvittek. Mindazok, akik ezeknek a mindenképpen jogtalan cselekményeknek a jogcímén jutottak zsidó javak birtokába, viselni tartoznak jogtalan birtoklásuk következményeit. Itt csak melleslegesen jegyezzük meg azt, hogy a jóhiszeműség fogalmilag is ki van zárva, mert jóhiszemű csak az, aki a tényekben, de nem a jogszabályban téved. Aki tehát olyan jogszabályban hisz, amely; nem létezik, nem jóhiszemű. Ennyiben a Kuria ítélete is kiegészítésre szorulna.

4. További igen figyelemreméltó megállapítása a Kuriának, hogy a háziállat nem olyan személyes élelcükségleti cikk, amely a sokat emlegetett és bírált u. n. 300-as ingórendelet határozmányainak megfelelően rászorultság esetében el volna vonható a deportálásból hazatért zsidó elől.

Haskó mérnök cíanoz

Erzsébet-körút 16. Telefon: 222-223.

Hó és sárcipő
szaküzletben

vásároljon, vagy

javitassa meg régijét

“RECORD”

gumiszaküzlet

VII., Király-u. 33.

Telefon: 423-327

Több mint 3800 somogy megyei zsidó pusztult el a deportálásban

A kaposvári hitközség emléket állított mártirjainak. A krematóriumok füstje elszáll, a szélszörűt hamvak és végelethatalan tömegsírok felett újból és újból kisarjad a fű, a létért folytatott szünetnélküli harc megújuló erőfeszítésre készleti a föld vándorát, de mint élő Pháros virraszt és örökdió a szeretet, hogy az ártatlanul mártírhaltalt haltak szellemvilágát fájdalommal kegyeletérzéssel kapcsolja a hátramaradottak örök emlékeztetéséhez.

Közel 4000 deportálásba hurcolt és elpusztított kaposvári és somogy megyei zsidó hittestvér szellemzárnyakon lebegő lelke ölelte körül szeptember 29-én a kaposvári zsidó templomot, hogy egybefonódjon a maradék kaposvári és somogyi zsidók lelkével, akik ez alkalommal elzarándokoltak templomukba, hogy porbasujtottságuk fájdalommal üzenetét elsjírkák és a legszörnyűbb megpróbáltatásokon is túl könnyekben fogant szent fogadással új hitet tegyenek az örök zsidó eszmények mellett.

Mi a zsidóság és mi tanításainak eszméi lényege?

Mindenekelőtt és mindenekelőtt szent emlékközösség, messiási szomj és áhítat Isten megvalósítására a földön!

Igen, ez a zsidóság, és ez tanításainak eszméi tartalma és ezt a küldetést és rendeltetést revelálta az egész szeptember 29-i zsidó gyásznap és ezt a célkitűzést és feladatot demonstrálta az emlékünnepeken elhangzott két gyönyörű emlékbeszéd.

Isten áhítása és megvalósítása! Ennek útjait és eszközeit fejtegette és világította meg ragyogó ékesszólással dr. Krausz Henrik főrabbi, aki elmélyült, gondolatokban gazdag szónoklatában visszapillantást vetett az emberi nem szabadságáért és jobb sorsáért folytatott küzdelmeire és kimutatta, hogy amíg a zsidóságtól kapott szeretet-teremtő olyan sokszor megcsufolta a világ, a zsidó közösség mindenkor a legmagasabb, legnemesebb erkölcsi ideálok és az örök emberi humanum zászlóvivője és hordozója volt és minden fájdalommal megpróbáltatáson keresztül az is maradt.

És még mi a zsidóság?

Emlékezés-közösség a vérben, a szíven, az évezredek mártírsorsában, a soha meg nem szűnő szeretetben.

Ez volt az alap gondolata annak a megható emlékbeszédnek, amelyben dr. Löwy László orvos, kultúrelőjáró a mártírhaltalt halt édesanyák, édesapák, hitvesek, öregszülők, gyermekek és barátok emlékeit idézte.

Az ünnepség Rosneberg Ernő főként művészi gyászszolozsmával fejeződött be.

Ezután temetőjébe vonult a kaposvári zsidóság, hogy az áldozatos emlékezés szellemének

megfelelően jelen legyen a megépítendő szimbolikus síremlék alapkövetelésénél. Itt Antl Ödön emők és Fischer Pál temető. és templomelőjáró megindult lelekkel ecsetelték a megcsontított, alig tizedrészen megmaradt vallásközösség gyászát és megfogadták, hogy a templom két oldalán elhelyezett márványtábla és a temetői síremlék örök figyelmeztetői fognak maradni a kaposvári zsidóságnak arra, hogy hitéleti keretét, de egész életét is mindenkor az elhunytakra való emlékezés áldó szellemével töltse meg és a vallásközösség szent célkitűzéseit a tragikus sorsu nemzedék így adja majd át az egyéni lét mulandósága fölött örökdió örökkévalóságnak.

Ilyen szellemben örököltette meg és így őrzi emléket a kaposvári zsidóság azon drága elhunytjainak, akik messze idegenben jeltelen sírokban pihennek az emberetlen gonoszok, az ádáz gyűlölet és téboly áldozataiként és akik, miként a márványtáblába véselt szöveg hirdeti: „Libanon cédrusaihoz voltak hasonlók, dícsőségben nagyok és hitben jámborok, csendben élők és szeretetben boldogok, akiknek vére hullott és erejük mártírságra hanyatlott...” „... akik most alusszok, de majd egyszer felserkennek és addig is fénylenek, mint az égenek fényessége, miként a csillagok örökkön-örökké.”

GYENES ZOLTÁN

Dr. BÉKESI TIBOR és dr. HARASZTHY VINCE

nyug. rendőrezredesek

MAGÁNNYOMOZÓ

Irodájukat ismét megnyitották.

MEGFIGYEL!

NYOMOZI

INFORMÁL!

VII., Erzsébet-kör. 17. III. 14.

Tel.: 222-802.

Villamossági

háztartási cikkek, szerelési anyagok. Vétel. Eladás. Bizomány. GERŐ SANDOR, Budapest, VI., Óttelek 21.

Tollat ingyen

sehol sem kap, de legjobb minőséget nagy választékban:

Paplan hely	48.- Ft
Dunna hely	25.- „
Prima libatoll	12.- „
Vegyes fehérto	6.- „
Szürke kacsa	4.- „
Tarka díszpárda	2.- „
Kg.ként bruttó papírszában postán, utánvétellel szállít:	

VIGH JÓZSEF
ágyollvállalata,
KISKUNFELEGYHÁZA

HOGY TÖRTÉNT?

XL.

Horthy és a deportálások

Ravasz László püspök április 27-i kormányzói kihallgatásáról jegyzeteket készített. (Ezzel lapunk 1946. augusztus 22-i számában foglalkoztunk.) Ebből megtudható, hogy Horthy már abban az időben tudta, hogy a németek többszáz ezer zsidót az országból ki fognak szállítani és ezekre vonatkozóan megjegyezte, hogy „ugyanolyan dolguk lesz, mint annak a többszáz ezer magyar munkásnak, akik évek óta Németországban dolgoznak.” (1) Erről a nagyjelentőségű kihallgatásról Ravasz püspök még részletesen emlékezett meg a népbíróság előtti kihallgatásán és ebből kitűnik, hogy Horthy már akkor előre tudta, hogy nemcsak a munkaképes zsidókat fogják deportálni. Ravasz püspök előadta, hogy mielőtt Perényi Zsigmondtól, a felsőház elnökétől tudomást szerzett a nyíregyházi, kassai és marosvásárhelyi gettózásokról és „fellázadt és kétségbeesett” leveleket kapott, hogy „karámszerűen összeretették az embereket, férfit, gyermeket, agyukat együtt” — felment a kormányzóhoz és elmondotta neki: „Nagyon kérem arra, hogy a legértelmezesebben szálljon szembe ezekkel a dolgokkal és ne engedje saját nevével fedeztetni ezeket az eseményeket, mert ahogyan az embereket ismerem, kétségbeesett helyzetben majd azzal fognak védekezni, hogy az ő tekintélyét használják fel. Nem volt kellemes a közbenjárásom, sem az államfőre, sem rám. Nem is szoktam soha cálni. Ez volt az első és utolsó eset. A kormányzó ekkor azt mondotta nekem: „munkaszolgálatra viszik ki azokat, akiket különai szolgálatra nem vehetnek igénybe, — családjukat pedig azért, hogy együtt legyenek”, (ugyanazt mondotta Wesenmayer Sztójaynak) „és családjukat ne a nemzet tartsa el, amikor ők ott kint keresnek” (!). A népbíróság tanácselnöke ennél a pontnál azt a kérdést tette fel Ravasz püspöknek, hogy ez a magyarázkodás jóhiszemű meggondolása volt-e a kormányzónak, vagy pedig „éppen a kihallgatásnak a kérdéssel kapcsolatos szolgosán kellemetlen ízt és lényegét akarja vele csökkenti, hogy valamiféle könnyítést tevékenesen saját magának. Püspök ur előtt érzett kellemetlen helyzetében”. Erre a bírói kérdésre Ravasz püspök így válaszolt: „Azt hiszem, a kormányzó félre volt vezetve és ezzel lelkiismeretét megnyugtatta”.

„Mindketten szegedi tisztjeim”

Horthy és a deportálások közötti kapcsolat vizsgálatánál lényegesnek mutatkozik, hogy milyen körülmények között ne-

vezte ki Endrét és Bakyt államtitkárrá. Sztójay tagadásba vette, hogy ide vonatkozóan bármilyen előterjesztést tett volna. Jaross beismerte, hogy ő volt az, aki a kinevezést előterjesztéseket megtette és Horthynak semmi kifogása sem volt, sőt — Jaross ezt megerősítette — „egészen pontosan emlékszem szavaira, azt mondotta: mindketten szegedi tisztjeim voltak, helyes, hozzájárulok”. Már Ravasz püspök egészen másként festi le a kormányzó és a deportáló államtitkárok közötti viszonyt. Szerinte április 28-án a kormányzó elmondotta neki, hogy „felháborodással vette tudomásul ezeket a visszaéléseket” és hozzátette, hogy „nagy patáit csinált”, „lekergettem a két államtitkárt Nyíregyházára, csinaljanak ott valamit, segítsenek ezen a lehetetlen állapotban”. Még másképpen világította meg Bakyhoz, de főleg Endréhez való kapcsolatát dr. Kovács István egyetemi tanár felesége, aki Horthynak személyes ismerőse volt. Ő is elismerte, hogy Horthy régebben Endrét kedvelte, „támogatta is”, de később eljett. Állítása szerint már Endrének pestvármegyei alispánna való választása sem tetszett Horthynak és ezt megakadályozni igyekezett. Amikor mégis megválasztották és Endre háromszor is jelentkezett a kormányzónál kihallgatás végett, egy alkalommal sem fogadta. Kovácsné szerint 1944-ben Horthynak igen rossz véleménye volt Endréről. Kovácsné Horthy előtt állandóan ismerte a gettózásokat és a deportálásokat és a deportálások rémségeit. A kormányzó nem akarta elhinni és azt mondotta: „Azonnal magamhoz fogom kéretni a belügyminisztert, Jaross Andort és felvilágosítást fogok tőle kérni”. Jaross pedig úgy referált, hogy szó sincs ezekről a dolgokról, „ezeket mind a zsidók terjesztik”. Amikor a szörnyűségek fokozódtak — dr. Kovácsné vallomása szerint — újra jelentést

tett Horthynak, aki azt válaszolta: „Nem bírok ezekkel az emberekkel” és „szadista gazemberek”-nek nevezte őket. Jarossról Horthynak jobb véleménye volt. A Sztójay-kormányba Horthy kívánságára került be belügyminiszternek, mert Wesenmayer, a Sztójay-kormány bábja, Ruszkay kinevezését támogatta, de a kormányzó jobban bízott Jarossban. Amikor Jarost, mint belügyminisztert először fogadta kihallgatáson, így bucsuzott el tőle: „Kedves fiam, remélem, hogy ezekben a nehéz és súlyos időkben engem fogsz támogatni”. Menpire tévedett! Néhány hónappal később Horthy is tudta, hogy Jaross a náci bérce és ezt nem is titkolta. Szórol-szóra ennek nevezte.

A szegedi deportálások borzalmai

Dr. Kovácsné előadásából kitűnik, hogy milyen iktózatok esetek kerültek Horthy tudomására, amelyek kétségtelenül befolyásolták. A történelmi eseményeknek ez a szemtanúja leírta a szegedi deportálásokat és Endre Lászlónak borzalmas szerepét: „Leutadtam Szegedre és hallottam ott, hogy a kikunhalasi zsidókat Szegedre vitték el. Előzetesen megbeszéltem Bródy Ernővel és Cavalierivel a Szent Kereszt Szövetség elnökével, hogy mit lehet csinálni. Azt mondták, hogy én mint nő, jobban be tudok furakodni bizonyos helyekre. Elutaztam tehát Szegedre és elmentem a csendőrpattancsnokhoz és előadtam egy mesét, hogy szeretnék a téglagyárba bejutni, mert ott van egy orvos, akinek nagy hátával tartozom, őt szeretném meglátogatni és csomagot neki bevinni. Ekkor a csendőralezredes kijelentette, hogy erről szó sem lehet, oda senki sem juthat be. Azután azt mondotta, hogy valaki mégis van, aki engedélyt adhat, talán Endre László Er-

re azt mondtam, hogy Endre Lászlóval jó barátságban van a férjem. Nem mertem mondani, hogy ismerem, mert hátla rájönnék. Másfél óráig beszélgettünk és én olyan bizalmasan kellettem a csendőralezredesnek, hogy bizonyos dolgokat elmondott nekem. Erre azt válaszoltam neki: „Lehetetlenség, hogy a pesti zsidókat ne vigyék ki, amikor a vidéki zsidókat kiviszik az országból. Ez igazságtalanság. Az alezredes azt hitte, hogy én is az ő felfogásán vagyok. Dehogy kércm, — mondotta — ma kezdjük a téglagyárból a zsidók elvitelét, ez szerdára befejeződik, mert csütörtökön várjuk a pesti zsidókat”. Erre azt válaszoltam: „Ez lehetetlen, hogyan tudnák a pesti zsidókat elvinni”. Az alezredes azt válaszolta, hogy Óbudán vannak a vagónok és holcszer csendőrt rendelték fel Budapestre. Megérkezett Eichmann a fődeportátor, akinek óriási gyakorlata van ezekben a dolgokban. Ebben a pillanatban lépett be egy SS tiszt, akinek kénytelen voltam előadni a dolgokat. Azt válaszolta, hogy azonnal letartóztat és bebörtön a téglagyárba. Dr. Kovácsné nem kapott engedélyt a téglagyárba való bemenetelre, de azért végignézhette a szegedi zsidóság elhurcolását. „Félkettőkor történt a zsidók elvittele. A legszörnyűbb módon brutalizálták őket a csendőrök. Az őreket rugdalták. A közönség sajnálta őket. Erre a csendőrök azt mondták, hogy „Sajnáljátok? Közéjük dobjuk magukat is, menjenek velük”. A csoport végén nagy fekete autó haladt, ott ült az az SS ezredes, továbbá még egy ur, akit nem ismerem és egy fekete szemüveges ur, aki Endre László volt. Ezek végignézték az egész jelenetet. Ott álltam a tömeg között. A fekete autó haladt lassan a tömeg után. Az autó egy keskeny uton középen haladt és 4–5 méternyire volt egy kis parasztház, ennek falához huzódtam”. Dr. Kovácsné azután vallomást tett arról, hogy milyen brutalitások történtek: „Pl. ment egy öreg házaspár. A férfi nyaka meg volt merevedve, lehetett 80 éves, a csendőr puskávalussal hátbavágta. A férfi felborult és erre a csendőr belerugott. Ugy látszik, hogy az arcába rughatott, mert az arca csupa vér volt”. „Csupa öreg embereket bántalmaztak, mert a fiatalok, látva, hogy mi történik, nagyobb tempóban haladtak, de az őreket nem tudták menni és rugásokkal és puskatűssal ösztönözték őket a gyorsabb menetre”. Dr. Kovácsné ezután felutazott Pestre és jelentést tett a Kormányzónak. „Vasárnap érkeztem Pestre, hétfőn 3 órákor voltam a kormányzónál, aki 5 órákor Jaross Andort, Ferenczy csendőralezredest és a főkapitányt magához kérte és a szemükbe mondotta, hogy mi történtek Szegeden.”

MUNKÁCSI ERNŐ

(Folytatjuk.)

GORIUP ECET

REBENWURZL

orth. és orv. szálami és konzerváruk újszei újból megkezdte működését

★

Gyár: Kazinczy-u. 41.

Üzlet: Laudon-u. 3.

★

Lerakatok az egész városban

Hus- és zsirjegyeket beváltjuk

Megalakult a Magyar Zsidók Országos Egyesületének nevelői és hitvédelmi szakosztálya

A MAGYAR ZSIDÓK ORSZ. EGYESÜLETÉNEK NEVELŐI SZAKOSZTÁLYA okt. 1-én tartotta alakuló ülését. Ábrányi Aladár igazgató nyitotta meg az ülést. Köszöntötte a siputcai dísztermet teljesen betöltő, nagyszámú és az osztály működése iránt nagy érdeklődést tanúsító pedagógusokat, akik megjelenésükkel is igazolták, hogy a zsidó egyseget szolgáló munkában teljes odaadással óhajtanak résztvenni.

Dr. Pásztor József tájékoztatta a megjelenteket a Nevelői Osztály feladatairól. Az osztály semmiképpen sem akarja átvinni, vagy csökkenteni az Izraelita Tanítóegyesület munkáját és feladatait. A Tanítóegyesület továbbra is a mult hagyományainak megfelelően foglalkozni fog a zsidó iskola, a zsidó nevelés- és oktatásiügy mindennél fontosabb kérdéseivel. Ennek a nevelőosztálynak viszont az a feladata, hogy megteremtse a kapcsolatot elsősorban a zsidó társadalommal olyan módon, hogy a zsidó társadalmat tájékoztassa a zsidó nevelésügy kérdéseiről, de egyidejűleg résztvevő a zsidó társadalom egységrehozatalának munkájában, igyekezik megismerni a zsidóságnak szociális irányú törekvéseit, hogy tudatos nevelő munkával magára a társadalomra is komoly hatással legyen.

Bizonyos, hogy ilyen kapcsolatot megteremtése a pedagógiai munka még nagyobb megbecsülését is eredményezi majd. A Nevelői Osztály nagy súlyt helyez azoknak a pedagógusoknak a segítségére, akik a zsidó iskolákban működnek, mert azt várja ezektől a pedagógusoktól, hogy azokban a körökben, ahol megfordulnak, a gondjaikra bizott tanulók lelkeire éppen úgy, mint azok szűzöinél, mint kartársaknál is, békés harcokat lesznek a demokratikus eszméknek és igyekezenek magatartásukkal és munkájukkal tanítványaik és az egész magyar társadalom megbecsülését megszerezni, valamint a zsidóság irányában a legteljesebb megértést, tökéletes harmóniát megteremteni.

Közvéleménykutató tevékenységet is kifejezhetnek, amennyiben a most alakuló osztályt tájékoztathatják és így megvitatathatják a mindenkori helyzetnek megfelelő szükséges teendőket is.

Végül igen fontos feladata lesz az osztálynak, hogy a zsidó pedagógusokat közelebb hozza egymáshoz, az iskolán kívüli találkozás lehetőségét is biztosítva számukra. Rendszeres találkozásokon igyekeznek majd közelebb kerülni egymáshoz és így közös ügyeiket feszülten beszélgetések formájában megvitathatják a odahatnak

majd, hogy mindenfelől a legteljesebb megértéssel találkoznak.

Az osztály célkitűzéseit ismerlelő Bevezetőhöz igen sokan szöttek hozzá és rendkívüli értékes elgondolásaikkal máris igazolták az osztály létjogosultságát és azt, hogy pedagógushoz méltó, komoly és lelkes munka folyik majd.

Ábrányi Aladár igazgató a megnyilatkozott véleményeket összefoglalva megállapította, hogy a zsidó pedagógustársadalom kívánságának megfelelően a Nevelői Osztályt megalakultnak nyilváníthatja.

A legközelebbi ülés feladata lesz a vezetőség megválasztása és a folyó tanév munkatervének kidolgozása.

Az osztály újabb összehívásáig is a tagok minden szombatn délután az Andrássy-ut 81. sz. alatti egyesületi helyiségben találkoznak.

*

A MAGYAR ZSIDÓK ORSZ. EGYESÜLETÉNEK HITVÉDELMI OSZTÁLYA okt. 2-án megalakult dr. Kálmán Ödön főrabbi elnökletével a fővárosban működő rabbik, hitnarrók tekintélyes számának részvételével megindult a Hitvédelmi Osztály munkássága. Dr. Kálmán Ödön köszöntötte a megjelenteket és rámutatott arra, hogy az utóbbi évek szomorú eseményeiből le kell vonnunk a természetes tanulságokat és a Magyarországon maradt zsidóság vallásos érzésének növelésével valóban zsidókká kell nevelni az ittmaradtakat.

A Magyar Zsidók Orsz. Egyesületének ügyvezetője ismertette azokat a feladatokat, amelyek erre az osztályra hárulnak. Nem óhajtja ez az osztály sem a Rabbik Egyesületének, sem a Fellekezesi Alkalmazottak Egyesületének munkáját átvállalni. Ezek az egyesületek bizonyára az eddiginél fokozottabb mértékben teljesítik majd az alapszabályokban megállapított feladataikat, mindamellett szükség van arra, hogy a hitélet felvilágosító céljából egyrészt az arra leghivatottabbak megtalálják a közvetlen utat a zsidó társadalomhoz a Magyar Zsidók Orsz. Egyesületén keresztül és ennek legfőbb célja, a zsidó egyseg kiépítése érdekében. Bizonyára akadnak sokan a nem hivatalos funkciót teljesítő köztől, akik a hitélet elmélyítése, a zsidó öntudat és zsidó közösségi érzés kifejtésére munkájában ki akarják venni a részüket. Kevesen vagyunk már és igen fontos feladat, hogy ezek a kevesek valóban lelkes, meggyőződéses, önzetesen és öntudatosan zsidókká váljanak. Az ezt a célt szolgáló munkának igen nagy része kétségtelenül folytatódik majd a templomokban,

de el kell indítani a munkát a templomokon kívül is.

Össze kell gyűjtenünk testvéreinket minden lehető alkalommal és rá kell mutatnunk a zsidó vallás szépségeire, ünnepeink és imáink jelentőségére, hivatásunk magasztosságára. Össze kell gyűjtenünk különösen az asszonyokat és velük mindezeket megértetni és átértesíteni, mert a zsidó nőből, a zsidó anyától függ talán elsősorban, hogy milyen lesz a jövő zsidósága.

Fel kell keresni testvéreinket örömlükben és bánatukban és ezáltal is érzékelteknünk kell velük azt, hogy egyek vagyunk a szenvedésekben és az aránylag oly ritkán jelentkező boldogságban is.

Foglalkoznunk kell azoknak

a kitérteknek az ügyével, akik talán még keresik a kifelé vezető utat. Meg kell akadályoznunk a most rendkívül elszaporodó vegyesházasságokat, törődünk kell a vidéki zsidóság vallásos nevelésével, mert különösen a vidéken, rendkívül elhagyottak testvéreink.

Az Osztály feladatainak ismeretelével kapcsolatban értékes elgondolásaikkal kiegészítették az előterjesztett javaslatot Nádor Jenő (Bethlen-téri körzet), dr. Fisch Henrik, Valatin László és mások. Az elhangzott felszólalások alapján dr. Kálmán Ödön főrabbi, elnök az Osztályt megalakultnak nyilvánította és közölte, hogy a részletes munkaterv megvitatása céljából közvetlenül az ünnepek után az Osztály tagjait újból egybe hívja.

A IV. kerületben is megalakult a Mazot helyi tagozata

A Magyar Zsidók Országos Egyesületének IV. kerületi tagozata vasárnap, október 13-án tartotta alakuló gyűlését a Pesti Izr. Hitközség székházában.

Az ülést dr. Simonyi Simon körz. elnök nyitotta meg. Bevezető beszédében kegyelettel emlékezett meg a belvárosi körzetnek a fasiszta rémuralom alatt elpusztult mártírjairól, majd kifejtette, hogy a zsidóságnak minden erejével ki kell fejlesztenie a közösségi szellemet, törekednie kell a zsidó szolidaritás megteremtésére, mert nem nézhetik tehetetlenül a zsidóság vergődését. Rengeleg szociális probléma vár megoldásra. Mindezen célok megvalósítására törekszik a Mazot, melynek megalakításáért hálát illeti meg a zsidóság vezetőit.

Dr. Pásztor József ismertette ezután az egyesület célkitűzéseit. A zsidóság száma borzalmasan megcsökkent — mondta —, ezt a veszteséget a minőség növelése útján kell pótolni. Nem kell félni attól, hogy kevesen vagyunk. A történelem tanúsága szerint a nagy eszmék hívei kezdetben mindig kevesen voltak. Beszéde további során megemlítette, hogy a zsidóság egy része lelki okokból kivándorlásra kényszerült. Ezeket az okokat meg kell érteni. Mindamellett sokan fognak ittmaradni, akiknek számára félelemmentes életet kell biztosítani. Ezt azonban csak

a tömegek átnevelésével lehet elérni. De számítani kell arra, hogy a kívülállók nem fogják soha megérteni a zsidóságot, például erre a zsidóság több évezredes történelme. Meg kell tehát teremteni az egymás közli harmóniát, a békét és a szolidaritást. Meg kell születetni az osztálykülönbségeket a zsidóságon belül. Igazi demokráciának kell lenni — hangsúlyozta dr. Pásztor — s ennek meg kell nyilvánulnia a hitközségi választásokon is. Ehhez szükséges, hogy a zsidó nagytömegek tájékozódást nyerjenek, kik azok, akik a zsidóság vezetésére hivatottak. Ezt a tájékozódást akarja nyújtani a Mazot. A IV. kerületi körzetről szólva kiemelte, hogy ennek a körzetnek nemes tradíciói vannak. A Belvárosi Izr. Nőgyűlés igaz zsidó munkát végzett a multban. Ezt a nagymultu nőgyűlést újból életre kell hívni, mert munkájára szükség van.

A hozzászólások során Zaubner Árpád a hitvédelem kiemelését sürgette, Krammer Bernát segélyezési problémákról beszélt, Krausz Emil pedig a még Németországban levő deportáltak hazahozatalára tett intézkedésekről kért felvilágosítást.

A felvetett kérdésekre dr. Pásztor József válaszolt, majd dr. Simonyi Simon a jelenlévők egyhangú akaratuként kimondotta a tagozat megalakulását s ezzel a gyűlést véget ért.

BALLON, LODEN-, ÁTLÁTSZÓ- ÉS VIHARKAPÁT VALENTA V., NÁDOR-UTCA 13

Ágy- és asztalnemű, fehérnemű békebeli minőségben FENDRICH IMRE cégnél IV., CALVIN-TÉR 2. SZ.

Iskoláink a fejlődés útján

Irta: GELLÉRT ENDRE, a Pesti Izr. Hitközség
iskoláinak tanfelügyelője

Az ujonnan induló zsidó esztendőben örömmel és háládatos lélekkel szenteljük első papírra vetett sorainkat a zsidó iskolának. A zsidó iskola a zsidóság ügye, aki a zsidó iskolát szolgálja: a zsidóságot szolgálja. Örömmel írunk iskoláinkról, mert komoly jelentőségű fejlődésről számolhatunk be és háládatos lélekkel fordulunk Istenhez, hogy megadta számunkra a fejlődés megindításának lehetőségeit.

„Iskoláink látogatottsága fokmérője a zsidó társadalom ravaszkodásának a zsidó közösséghez” irtuk egy évvel ezelőtt és ma megállapíthatjuk: a zsidó iskolák benépesedési adataiból zsidó közösségi életünk megerősödéséről számolhatunk be. De korábbi észrevételünkhöz újabb, tapasztalásain alapuló véleményét is fűzzük: a zsidó iskola nemcsak fokmérője a zsidóság közösségi életének, hanem a jó zsidó iskola egyben kialakítója a zsidó közösségi életnek, centruma és táplálója, alkalmas arra, hogy egy esetleg elhaladó organizmusba is új életet öntsen, az elszáradó ágakba új életnedvet küldjön. Az iskola valaha konzervált és a megroggyintott értékeket adta tovább. Ma új életet fakaszt és a forrásnál — a gyermekeken keresztül — frissülést, felüdülést találnak a felnőttek is. Ez ma a zsidó iskola feladata.

Ilyen megvilágításban kell értékelni a Pesti Izr. Hitközség iskoláinak évről-évre nyilvánosságra hozott benépesedési adatait. Az adatok kellő felmérésének érdekében ismét idézzük a korábbi évek már ismertetett jelentéseit.

A Pesti Izr. Hitközség iskoláiba járó összes tanuló száma:

1938—39: 1961 tanuló
1939—40: 2151 „
1943—44: 3316 „

(a zsidó tanulók csak zsidó iskolákban vagy „zsidó osztályok”-ban tanulhattak.)

(A felszabadulás után.)

1944—45: 1588 „
1945—46: 2181 „
1946—47: 2350 „

A folyó tanévben tehát eddig 2350 tanuló iratkozott be iskoláinkba. Örömmel és büszkeséggel adjuk közre e jelentéseinket, amely arra mutat, hogy zsidóságunk számának 1938-hoz viszonyított tragikus csökkenése és az elmúlt év jelentős kivándorlási folyamata után is iskoláink látogatottsága egyre növekszik. Zsidó közösségünk erősödését olvashatjuk ki e számokból és jóleső megelégedéssel állapíthatjuk meg, hogy iskoláinknak mind nagyobb

szerep jut zsidóságunk jelenének és jövőjének kialakításában. Ha fenti adatok mellett az orthodox és Tarbut iskolák körülbelül 850-es tanulósámát is tekintetbe vesszük, megérthetjük azokat a jelentéseket, amelyek egyes fővárosi nem zsidó iskolákban a zsidó tanulók számának jelentős csökkenéséről számolnak be. A korábban is zsidó tanulóktól sűrűn látogatott iskolák kivételével a fővárosi iskolák helyett a zsidó tanulók mind szívesebben választják a zsidó iskolákat tanulmányuk helyéül. Kétségtelen, hogy e folyamat előidézésében jelentős szerepük van a zsidó ifjúsági mozgalmaknak is. Ma a zsidó diák — nem egyszer szüleinek nemtetszése ellenére is — inkább a zsidó iskolába iratkozik be és ezzel visszakerül arra az utra, amelyről szülei vagy nagyszülei évtizedekkel ezelőtt egy hiábavaló és tragikus kísérlet kedvéért letértek.

A zsidó iskolák látogatottsága növekedésének több oka van:

1. Sok fővárosi iskolában — ahol a zsidó tanulók száma korábban sem volt jelentékeny — a zsidó tanuló másvallású társai részéről nem tapasztal olyan magatartást, amely kíváncsisággal tenné számára az ottmaradást.

2. A Pesti Izr. Hitközség előjárósága — a zsidó oktatásügy jelentőségének megfelelően — annyi iskolát, iskolafajtát tart fenn, amely a zsidó tanulók legkülönbözőbb irányú érdeklődését alkalmas ki-elégíteni. A Pesti Izr. Hitközség fenntart egy ovodát, egy árvházatot, egy siketnémaintézetet, hét általános iskolát, két ipari középsiskolát, három gimnáziumot (humanisztikus és reális tagozattal), egy zeneiskolát.

3. A Pesti Izraelita Hitközség igyekszik lehetőleg minden zsidóktól sűrűbben lakott fővárosi kerületben iskolát fenntartani — a legnagyobb anyagi nehézségek ellenére is — csak azért, hogy a szülőknek a távolsággal szemben érzett aggodalmait megszüntesse. Így vannak iskoláink az V. kerületben, a VI. kerületben, a VII. kerületben (belső rész) és a VII. kerület külső része számára is, a XIV. kerületben. (A VIII. kerület zsidóiskola igényeit részben a Tanítóképző, alsófokú iskolája, részben a Tarbut elégíti ki.)

4. A zsidó iskolákban folyó nevelési munka hatása meggyőző erővel áradt szét a fővárosi zsidó társadalomban. Ismeretessé lett, hogy a haladó emberiség általánosan kötelező és belsőleg átértékelt szolgálata mellett, a zsidó iskolák hebraizáló és judaizáló nevelése az egyetlen le-

hetőség ingadozó zsidó közösségünk megszilárdítására. Az elmúlt tanév csonka jellege ellenére is jelentős eredményeket hozott ezen a téren. A Pesti Izr. Hitközség iskolái zsidó kultúrára, oázist jelentenek a galut sívűrségében. Bizonyosságul szolgálhat erre az elmúlt tanév végén tartott héber- és bibliaverseny vizsgálatok, amelyeken önkéntes jelentkezés után több, mint háromszáz tanuló vett részt. A verseny vizsgabizottsága a rövididejű hebraizáló munkának a legteljesebb sikerét állapította meg. Tanulóink közül már most is sokan a kulturális érintkezés fókáiban beszélnek héberül. A hebraizáció és fokozottabb judaizálás céljából a Pesti Izr. Hitközség vallásoktatási Tanfelügyelőségével közösen (a nem zsidó iskolák izraelita vallásoktatásával történő egységes eljárás megteremtésére) tankönyvsorozatot kívánunk kiadni, a folyó tanévben. Tanítványaink a Bibliából megismerik zsidóságunk alapjait. Istenünkhöz való kapcsolatunkat és közösségi életünk erkölcsi pilléreit; az imakönyv bevezeti őket az ünnepi és mindennapos zsidó élet valóságos világába; héber nyelv-könyvből megtanulják szeretni és sajátjukként beszélni a mindennapi gyakorlatban, az életben megszentelt héber nyelvet; a zsidó történelem és irodalomtörténet könyvei megismertetik őket népünk multjával, hogy helyesen tudják majd kialakítani a zsidóság jövőjét és ismerve a zsidó kultúrát annak élvezői és talán teremtői részesei is lehessenek.

5. Köztudomású lett, még a hebraizációs előtt, hogy a zsidó iskolák a folyó tanévben öt-éves vándorlás után végre saját otthonukban nyílnak meg ismét. Az érdeklődők a nyári hónapokban közműveseket, festőket, szerelőket láttak a zsidó iskoláépületekben. Hamar ismeretessé vált, hogy a Pesti Izr. Hitközség vezetői újáépítési programjának legelején az iskolák rendbehozatala állott. Amikor a fővárosi iskolákban még a romok eltakarításához sem kezdtek hozzá, a sokat szenvedett zsidó iskoláépületekben megindult a tatarozási munka. A tanév kezdetén a zsidó iskolák frissen festett termekkel, tágas folyosókkal, szénrel teli pincékkel és nagyrészt új üvegezéssel várták a tanulók ezreit, akik örömmel és sok esetben örömkönnnyekkel szemükben tértek vissza régi otthonukba, vagy éppen találtak új otthonra. És

hitközségünk vezetőségének hűbál erőfeszítése folyik tovább. Mert még nem fejeződött be a munka. Pénzre, pénzre van szükség, pénzre, amely eddig is csak a legnagyobb erőfeszítések után volt előteremthető az eddig végzett munkára. Még kell néhány tanterembe üveg, kellnek táblák, fogasok, padok, asztalok. Hitközségünk mindent elkövet, hogy iskolákat, zsidó iskolákat adjon a zsidó közösségnek. A magára ébredő zsidó közösség kötelessége, hogy anyagiakkal segítségére siessen a vezetőségnek az újáépítés befejezésére. Nem volna méltó a nyiladozó jövő eddigi eredményeire, ha ezt nem tenné. Zsidó társadalmunk nem maradhat fenn a zsidó iskolák nélkül, önmagunknak adjunk tehát, ha most a döntő pillanatban lehetővé tesszük az iskolák újáépítésének befejezését.

6. Hamar átment a köztudatba, hogy a Pesti Izr. Hitközség előjárósága — példát mutatva államnak és fővárosnak, — megvalósította a maga teljességében a demokratikus magyar iskolaügy leghaladóbb szellemű rendelkezését: az önálló általános iskolák felállítását. Az általános iskola 14 éves korig egységes nevelést biztosít minden gyermeknek, gazdagnak, szegénynek egyaránt. A zsidó társadalom egészségtelen osztálytagozódását, amely már a korai gyermek-években a polgári és gimnáziumba-íratás tényével indult meg, kívánják megszüntetni a Pesti Izr. Hitközség általános iskolái. Tizennégy éves korig nincs különbség a gyermekek tandíjmentes képzésében és azután kizárólag képességeik döntik el további tanulási irányát. Az általános iskola megteremtése a zsidó társadalom demokratizálásának legfőbb záloga. Az iskolák felállítása hitközségünk előjárósága demokratikus vonalvezetésének bizonyítéka. Az általános iskola egyben módot ad a zsidó szülőknek arra, hogy gyermekét már hat éves korában — és nemcsak tízéves korában — zsidó iskolába írassa be, biztosítva helyét a későbbi tanulmányokra; egészen tizennégy éves korig, egyes iskolákban pedig tizennégy éves korig. Az általános iskolák nagy száma, valamint a Gépipari Középsiskola bővítése, természetesen az osztályok nyitását, új tanárok ki-nevezését is jelentették. A zsidóság ügyének igaz felismerését bizonyítja, hogy előjáróságunk mindennek a szükségességét belátta és a lehetőséget meg-eremtette.

Az új zsidó esztendőben, az új tanévben zsidó tanulók ezreit tanítják a zsidó iskolák az emberiség szeretetére, a tudás népekeftetésére — és a zsidóság szilárd fenntartására.

Weisz Mór
süti- és cukrászda
Budapest, Dob-u. 22

Pékáruk, cukrászsütemények,
békébeli minőségben
Alkalmi rendelést vállal

Újabb névsorok oroszországi munkaszolgálatosokról

Szverdlovszk-körzetben, 523/5 lágerben tartózkodók névjegyzéke:

Fisch György, Bpest, kertész.	Neufeld László, kb. 28 éves, dunántúli.
Hauer Dezső, kb. 46 éves, volt hadnagy.	Rauschnitz József, kb. 34 éves.
Klein Mihály, kb. 30 éves.	Schönbraunn Dezső, kb. 28 éves.
Mekels Bernát, kefé.	

Kimrá-ban, 384/7 lágerben tartózkodók névjegyzéke:

Adler Károly, Bpest, Felsőerdősor 11.	Roth Miklós, Bpest, József-körút 49.
Fejér Ferenc, Bpest.	Steiner Vilmos, Bpest, Doboz-utca 27.
Grosz Endre, Bpest, Csáky-utca 37.	Steiner Endre, Bpest.
Haber István, Bpest, Rákóczi-ut 73.	Schwimmer Viktor, Bpest, Zápolya-u. 36.
Jellinek László, Bpest, Frangepán-u. 38.	Sándor György, Bpest.
Klein György, Bpest, Ráday-utca 9.	Sólyom, Bpest, Rákóczi-ut 11.
Köblő László, Bpest, Király-utca 16.	Schwartz Konrád, Bpest.
Londau Lipót, Bpest, Vág-utca 19.	Solti Róza, Bpest, Izabella-utca 52.
Grosz Zsigmond, Bpest, Rósa-u. 27.	Szántó György, Bpest, Király-utca 94.
Reiber Kálmán, Bpest, Klauzál-utca 3.	Weisz Tibor, Bpest, József-körút 71.

Userepovec 437. fogolytáborban (Vologda mellett) C. C. C. P. tartózkodó munkaszolgálatosok névjegyzéke:

Fekkes Tibor, Budapest.	Kisgál Lajos, Budapest.
Friedmann Jenő, Budapest.	Posner Imre, Arad.
Friedmann Lajos, Miskolc.	Relsz Márton, Orosháza.
Dr. Gonda Dániel, Budapest.	Roth János, Békéscsaba.
Görbény József, Nagykőrös.	Vértes István, Szeged.
Heerzeg Ferenc, Budapest.	

Az Országos Zsidó Segítő Bizottság Információs-osztálya, Budapest (Bethlen-tér 2.), közlése szerint fentiek jól vannak, egészségesek.

Neustadt (bel Lübeck) szanatórlumban alantl deportáltak állanak kezelés alatt:

Bikari Gyuláné, temesvári lakos.	Schwartz Mária, temesvári lakos.
Friedmann Magda, máramaroszigeti lakos.	Spiegel Jolán és nővére, Magda, tiszavideki lakosok.

Az Országos Zsidó Segítő Bizottság Információs Osztálya, Budapest (Bethlen-tér 2., I. 36.) közlése szerint fentnevezettek már gyógyudban vannak. (Lévy Istváné, Budapest, Csanády-u. 18. II. em., közlése.)

Autó
Fortá
Bútor
Ablak

ü v e g

Wagner,
Kazinczy-u. 9.
Telefon 221-675

Tagfelvétel

A Pesti Chevra Kadisa Izr. Szentegylet f. é. október és november havában tagfelvételt tart. Jelentkezni lehet d. e. 9—2 óra között a Pesti Chevra Kadisa titkári hivatalában, VII., Erzsébet-körút 26. I. emelet.

Az osztrák kormány exhumáltatja a deportáltak günskircheni tömegsírjait

Wels, október hónap.

A deportáció egyik legszörnyűbb tragédiája a Wels melletti günskircheni erdőben játszódott le.

Ide kerültek azok a szerencsétlen deportáltak, akiket Mauthausenből hajszoltak tovább. A kivetelték tömege vándorított a Mauthausen—Wels közötti úton, nemcsak enni nem kaptak, de még ivóvízhez sem engedték őket és aki menetközben megintott, azt nyomban lelőtték az SS. őrsök.

Voltak, akik mégis kibírták az ut keserveit és a günskircheni erdő mélyén rejtett lágerbe eljutottak, hogy azután itt pusztuljanak el. Az éhségtől legyengült deportáltak itt sem kaptak enni, orvosi kezelésben nem részesültek és nap, mint nap tömegesen pusztultak el, naponta új tömegsírok dombosodtak az erdőrengő mélyén. Utólagos megállapítások szerint jóval több, mint ezer deportált fejezte be itt életét.

Az osztrák „Schwarze Kreuz”, amely a deportáltak ügyével — sok emberbaráti szeretettel — foglalkozik, kutatásai során felfedezte ezeket a tömegsírokat és erről nyomban jelentést tett az osztrák kormánynak, amely elrendelte az elhunytak exhumálását. Ugyanekkor intézkedtek, hogy az exhumáltak emberi módon hantoltassanak el.

Ebből a célból a günskircheni fenyők között hatalmas parcellát sajátítottak ki és gyászúrnepségek között itt helyezik örök nyugalomra a deportációban elhunytakat. Ugyanekkor két monumentális sírkövet állítanak fel, amelyet a linzi zsidó közületek készítettek, az egyik a zsidó, a másik a keresztény, illetve kikeresztelkedettek emlékét örökíti meg.

*

E híradással kapcsolatban Wiener Tibor hitlesítvőnk, aki tolmásként működik ezidőszere Welsben (Eisenhower gasse 26.), beküldötte hozzánk az ottani koncentrációs táborban elhunyt alábbi deportáltak névjegyzékét:

Kormann Simon, 38 éves; meghalt 1945 május 8-án.

Krausz József, született 1893 szept. 14-én Kisbérben; meghalt 1945 május 10. Orlthoni lakcíme: Budapest, Hieronymi ut 3.

Faludi Anna, 59 éves; meghalt 1945 május 11.

Konez Árpád, 54 éves; meghalt 1945 május 11.

Weisenstein Milos, szül. 1905 május 16., Felsőhábrány; meghalt 1945 május 14.

Grosz Adolf, szül. 1904 okt. 27., Tiszabecs, meghalt 1945 május 14., felesége neve: Sarolta, lakása: Tiszabecs, 19.

Hallas László, szül. Budapest,

1898 febr. 7., meghalt 1945 május 13., nős, lakcíme: Budapest, Győri-ut 24.

Schönwald Sándor, szül. 1910 szept. 27., Nagydobos; meghalt 1945 május 19., lakcíme: Budapest, Teréz-körút 33.

Knopf Zsigmond, szül. Budapest, 1913 okt. 9.; meghalt 1945 május 20.

Rombo Jakab, szül. 1904 szept. 3., Salgótarján; meghalt 1945 május 21.

Kaufmann Sándor, szül. Komárom, 1901 jan. 14.; meghalt 1945 május 22.

Mandel Sándor, szül. Sárvár, 1910 okt. 19.; meghalt 1945 május 23.

Herskovits Ernő, szül. Nagyvárad, 1905 júl. 22.; meghalt 1945 május 24.

Neumann Sándor, szül. 1904 febr. 16.; meghalt 1945 máj. 25.

Stammier Tibor, szül. Gál-szécs, 1893 febr. 26.; meghalt 1945 május 27.

Deutsch István, szül. Munkács, 1903 dec. 5.; meghalt 1945 május 27., nős, lakcíme: Veszprém, Rákóczi-ut 22.

Berkovits Miksa, szül. Kapuvár, 1904 szept. 16.; meghalt 1945 május 27.

Moskovits Miklós, szül. Debrecen, 1901 aug. 3.; meghalt 1945 május 27., lakcíme: Budapest, Kender-utca 10.

Reiner Aladár, szül. 1893 április 17.; meghalt 1945 május 29., utolsó lakcíme: Szolnok.

Nádas Dezső, szül. 1899. július 23.; meghalt 1945 május 30. Hozzájártozóinak lakcíme: Budapest, Harmincad-u. 3.

Hirschfeld Emil, szül. Körös-város, 1908.; meghalt 1945 május 31.

Engel Mór, szül. 1915 június 17.; meghalt 1945 május 31.

Reitmann Árpád, szül. Budapest, 1901.; meghalt 1945 június 2., lakcíme: Budapest, VIII., Lujza-utca 26.

Schachta Béla, szül. Budapest, 1912 aug. 21.; meghalt 1945 jun. 3., lakcíme: Budapest, Király-utca 70.

Kleinmann Sándor, szül. Szeged, 1899 márc. 30.; meghalt 1945 június 6., lakcíme: Szeged, Margit-utca 30.

Frank Sándor, szül. Budapest, 1897 júl. 12.; meghalt 1945 jun. 9., felesége: Sick Katalin, lakása: Budapest, VII.

Glück Zsigmond, szül. Sümeg, 1907 nov. 21.; meghalt 1945 június 14. Hozzájártozója: Mavro Spitzer, Szabadka.

Kohn László, fakereskedő, szül. 1909 okt. 15.; meghalt 1945 június 15., lakcíme: Újpest, Levente-utca 9.

Heller Sándor, szül. Bonyar, 1922 jun. 8.; meghalt 1945 június 14. Apja neve: Heller Ferenc, Bonyar, Rákóczi 11.

Fentnevezettek közül még 46 deportált nyugszik a lam-bachli temetőben, akikről azonban közelebbi adat nem áll rendelkezésre.

Megegyezés jött létre a XXII. Cionista Kongresszus magyar- országi delegátusaira vonatkozólag

A XXII. Cionista Kongresszus delegátusainak kiküldésére az egész világon most folynak a választások. Magyarországon is hetekkel ezelőtt megindult a választási kampány az abban résztvevő három párt, illetve választási csoport, még pedig az Általános Cionista Blokk (Klál), az Erec Jisrael Haovedet és a Mizrahi között.

Nagyarányu agitációs munka után a választások küszöbén megegyezés jött létre Magyarországon a három párt között. A megegyezés értelmében az október 13-ára és 14-ére országosan kiírt választások elmaradtak és a baseli kongresszusra kimenő delegátusok a magyarországi cionisták egységes akaratából fogják ott a ma-

gyar zsidóság szempontjait és érdekeit képviselni.

A pártok között létrejött megegyezés értelmében a magyar delegáció aránya a következőképpen alakul:

Általános Cionista	
Blokk (Klál)	3 1/2 hely
Hasomér Hacair	3 1/2 "
Mapaj	2 "
Mizrahi	4 "
Tnaa l'Achdut Haav.	1 "

A Klál és a Hasomér Hacair 1/2—1/2 helyükről lemondanak a Magyar Cionista Szövetség elnöke javára, aki mint pártok-kivüli delegátus fog résztvenni a kongresszuson.

A magyar zsidóságban általános örömet keltett az a cionista egység, amely ebben a megegyezésben megnyilvánult.

Helyzetkép a mai olasz zsidóságról

Ismeretes, hogy az olasz zsidóság az európai zsidóság legértékesebb ága, közvetlen utóda a régi spanyol zsidóságnak, amely Spanyolországból való kiűzetése után Itáliába költözött át. Az elmúlt világháború nagy pusztítást vitt végbe az olasz zsidóság között is és a felszabadulás után hosszabb időn keresztül nem kaptunk híreket. Most érkezett az alábbi levél, amely beszámol az olasz zsidóságról és kellő érdeklődésre tarthat számot:

Quantum

1938 őszén megkezdett olasz fajvédelmi törvények miatt az itt élő olasz állampolgárságu 40 ezer lélekből ötvenen hagyták itt Itáliát és költöztek át külföldre, főleg Délamerikába; sokan alijáztak Erecbe, így például az itteni Cionista Szervezet majdnem valamennyi számottevő tagja: Avv. Augusto Levi, Avv. Pacifici (az Israel hetilap volt szerkesztője), Rabbi Prato, Rabbi Orvieto, Rabbi Rocca, dr. Nahon, Max Varadi és még sokan mások. Az ugyanakkor itt levő kb. 20.000 külföldi zsidónak több mint a fele vándorolt tovább, míg a másik felét Délolaszországba internálták, ahol a lakosság megértő rokonszenvre és segíteni akarása tették még tűrhetőbbé a hatóságok különben is humanus bánásmódját. Az olasz fegyverszünet megkötése után, 1943 őszén a németek vették kezükbe az u. n. olasz zsidókérdés megoldását. Az olasz zsidóság gyne-

gyede pusztult el Auschwitzban, sokan át tudtak menekülni Svájcba, még többjüket a keresztény lakosság önfeláldozó szeretete mentette meg a pusztulástól. Ma kb. 25.000, vagy talán csak 20.000 olasz zsidó van és másik 30—40.000 külföldi, ezek közül sokan még a háború kitörése előtt itt éltek, de tulnyomó részben most jöttek ide azzal a szándékkal, hogy innét menjenek tovább Erecbe vagy más tengerentúli országba.

Qualitás

Nemcsak Auschwitz csökkentette az olasz zsidók számát, de a keresztvitz is. Az asszimiláció azelőtt is igen erős volt, sok volt a vegyes házasság, a fajvédelmi törvények folytán sokan igyekeztek megárvásodni, mások egész egyszerűen tisztán kénelem-ből tértek át. Vallásos meggyőződésű olasz zsidó azelőtt is igen kevés volt, ma meg annál is kevesebb maradt. Ez nagyrészen az itteni rabbiknak a bűne (akik között akadt egy olyan is, aki maga tért ki), részben az elmúlt nemzedékek hibája, akik szerint a zsidóság csak felekezeti, de ennek a felekezeti nem volt hívője. A mostani olasz zsidóság egy része az átvészelt esztendő után felismerte zsidó voltát, nagyrésztük önértékes cionista is lett és anyagilag is kiveszik részüket a KKL, a menekültek megsegítésének munkájában, de most, sajnos jóformán teljesen vezetőik nélkül maradtak. Rabbi Prato visszajött ugyan Erecből, visszajöttek a fiatalabbak

közül dr. Nahon és dr. Varadi is, de ez mind kevés ahhoz, hogy pótolni tudják az elvesztetteket; Rabbi Cassuto, Rabbi Pacifici — a deportált firenzei és genovai rabbikat — mindkettő még fiatal ember volt, az olasz zsidóság igazi apostoljai, — meg az elhunyt prof. Falcot, a pápa jogtanácsosát, igazszívű, önértékes zsidót, az olasz Israel egyik vezéralakját. A régi vezetők közül Commandante Jarach és utóda, S. Ecc. Almansi sokkal jobban kompromittálták magukat az elmúlt rezsim alatt, semhogy most újra vezető szerepet tölthessenek be, az ő utódjuk Raffaele Cantoni talán az egyetlen, aki még tud valamit csinálni. Vallásos érzésű, önértékes idealista, irázatos munkaerejű, éjjelét is nappallá teszi, hogy segítsen az olasz és olaszországi zsidóknak, mint régi és meggyőződéses szocialistának (a faszizmus alatt többévre el volt ítélve) sok jóbarátja van mindenütt, minden ismeretséget latbaveti, hogy segítsen véreim. Ma az olasz zsidók viszszafelelnek összes elvesztett pozíciójukat (csak az elkobzott és elreklvirált lakosokkai van még baj) és ennek a kivívásában az emigrációból visszajött olasz zsidó szocialista vezetőknek van nagy részük. Az olasz ifjúság egy része szintén zsidó érzéssel telítődött meg és ezek mind alijázní akarnak. Erősen ki van fejlődve a chaluc és makkabi mozgalom és örömmel kell mondanom, hogy sok közülük az igazán vallásos elem.

Társadalmi elhelyezkedés

Az egyetemek újra visszahívták elűzött zsidó professzorjaikat, a hadsereg visszaiktatta rangjába a sok magasrangú zsidó tisztet, állami, városi hatóságok elbocsájtott zsidó tisztviselőiket. A politikai életben jóval számarányukon felül, de szellemi kvalitásainak megfelelően vesznek részt, a körülbelül félezeretéknyi olasz zsidók közül 8 képviselő ül a Constituentében, szocialista, kommunista, akciópárti demokrata. A mostani kabinetnek egyik tagja,

Sereni, szintén zsidó, testvére annak az Enzo Sereninek, aki mint az első olasz zsidó ment Erecbe földet turni és a háború alatt épp úgy végezte életét, mint Szenes Hanna, ejtőernyővel leugrott, elfogták, feleismerték, kivégezték.

Hitélet

Mint fentebb írtam, erősen csökkent, igen sok hitközség van rabbi nélkül, vezető nélkül, az elsőt deportálták, az utóbbit kitért, kisebb hitközségekben még szombaton is nehezen gyűlik össze a minján, vallásos, otthoni értelemben vett vallásos élet csak az itt élő külföldi zsidók között észlelhető, bár ezeknél is apadt a hívők száma.

Vezetők

Az Olasz Zsidó Hitközségek Egyesülete, Róma, elnök: Raffaele Cantoni, Federazione Sionistica Italiana, Róma, elnök: Carlo Alberto Viterbo, Rabbino di Roma: Prof. Davide Prato.

(M. E.)

Nagyobb helyen levő

**gyógyszertárat
átvennék**

Választ „Házasság és szóba jöhet” jelgére kiadóra kérem.

A pontos, megbízható

„DAVAJ” BOY-vállalat

mindent elintéz — (Éjjel nappal)
Óráként 8 Ft

Király-utca 21. Telefon: 226-893

**Tengerentúli
ládabélelésre
vizmentes
olajpápir**

Oser Jakab
VI., Ó-utca 49. sz.
1 2 3 — 8 9 0

Angol, francia,

**spanyol
nyelvórák**

BERLITZ

IV., Vörösmarty-tér 2
Telefon: 181-012

Jólfőző

MINDENEST FELVESZÜNK.
Thököly-ut 6., I. Fenyvesi.

**Butor,
szőnyeg**

vétel, eladás legelőnyösebben

GLÜCK-nél

Törzskörút 23. Rákóczi-ut 63.
Részletre is

AUTÓ SZAKISKOLA

Egyéni kiképzés, vizsga személy-
teher és motorkerékpárra.
Részletfizetés. Díjtalan tájékoztató.

Teréz-körut 7.

Telefon: 224-862

**KERBER-autó, Diesel- és
motorkerékpárkönyvek
utánvétellel is**

Engländer sütőde

újjaépítve üzemben.

Sóletot, házisütést vállal

Szombaton zárva. Telefon:
139-357. Karácsony Sándor-
utca 1. Teleki-tér sarok.

Kötőde

szemfeszítés, javítások, átalaki-
tások, méret szerinti rendelések.
OPPMANN, Sip-utca 8.
(Szombaton zárva.)

Szabadsághegyen Noémi penzióban

változatlanul elsőrendű orth. kóser
ellátás. Ünnepekre szobafoglalás.
Telefon: 161-812. Cédus-utca 5.
Felső-utca 11.

Székelty Emil

ékszerész
Rákóczi-ut 26
brillians, ékszert, aranyat, ezüstöt,
óráit legdrágábban vesz.

Büchler kalapos

Bajcsy Zsuzsánky-ut 62

Takarítottasson

TEMPO

takarító vállalkozás

VI., Teréz-körut 38

IV., Molnár-utca 22

V., Kossuth L.-tér 16

Papir, írószer,

üzleti könyvek, kartotékok, váltó,
lejárati és alkalmazotti nyilvántar-
tási könyvek.

Weinberger és Fejérnél

VI., Deák-tér 6. (Anker-palota)

A „könyv népe“ könyv nélkül a bori pokolban

Irta: Gervai Sándor

Ha nem is egész napok, de voltak olyan órák vasárnapon Borban, amikor a nyomás enyhült, a rabszolgahajcsárok belefáradtak kisebb-nagyobb gonoszkodásaikba és türtök, hogy megkínzott áldozataik szellőz-
tessék az emlékeiket irodalom-
ról és művészetekről. — És gon-
dolataikról, érzéseikről le-
röjlék az eldurvultságnak
érzékletenségnek és közöm-
bösségnek porát s emberi
hangon szólaltanak meg.
Bor képeről készült fekvéssel
csak akkor teljes, ha nem
hagyjuk feledésbe menni ezeket
a ritka, megifjító, lélekedzői
reményterősítő irodalmi és ze-
nei felőrákat sem, amelyeket
hívalásos írók, zenészek, elő-
adók tartottak. Ezek az elő-
adásokon nemcsak zsidók, ha-
nem a keret és az osztrák mun-
kavezetők is megjelentek. A
szórakoztatáson volt a hang-
súly, de azért egy ilyen előadá-
son megőrlőnhetett az, hogy
dr. Junger József, a Magyar
Cionista Szövetség alelnöke
igen nyíltan és határozottan,
ami itt vakmerőség számiba
ment, kifejtette, hogy a mun-
kálabor nem az utolsó fejezet
a zsidóság történelmében s még
a drótkerítések mögött sem sza-
bad megfigyelkednünk arról,
hogy jövendőnk felett gondol-
kodjunk. A keret ugyan gunyo-
san mosolygott az ilyen kije-
lenéseken, hiszen ők már tud-
ták a parancsot: Bort zsidó
élve nem hagyhatja el, akkor
azonban az arcukra fagyott a
vigyorgás, amikor Radnóti Mik-
lós Borban írott verseiből az
„Eclogákából” szavalt. A meg-
alázott költőnek megrázó per-
lekedése az igazságtalan vég-
zettel, egy kicsit — nagyon rő-
vid időre — elgondolkoztatta
őket.

Az irodalom és művészetek
iránti érdeklődés azért lángolt
fel az emberekben, mert egy-
részt ottbott is megvolt ben-
nük ez a hajlam, másrészt
azért, mert Borban annyira
még nem aljasították le az em-
bereket, mint például Birke-
nauban, vagy Dachauban. Az
eldurvulási folyamat világosan
észlelhető volt, de szerencsére
mindig jöttek közbe olyan
mozzanatok, amelyek egy időre
gátat vetettek ennek. Egy jó
hir, amely azzal biztatott, hogy
a németek baikkáni hódítása
mihamar a múlté lesz vagy
Európa előzőlőnek sikeres
előrehaladása, örömmel, jó-
kedvvel, türelemmel és ami en-

nek velejárója volt az egymá-
son való segíteni vágyással föl-
tölték el az embereket. Arra a
hirre, hogy Románia letette a
fegyvert, többen és szívesebben
adtak kenyeret, vagy ami él-
műk volt, barátainak, bajtár-
saiknak, mint máskor. A szel-
lemi foglalkozásukat is rög-
tön igazságosabban ítélték meg.

Bor, bár a kiirtás lehetősége
ott lebegett mindenki felett,
nem volt a legreménytelenebb
helye Európának. Ez termé-
szetesen csak annak köszön-
hető, hogy a bori közjáték
megindulásakor Hitler hatalma
már leáldozóban volt. Alighogy
kiérkezett az első csoport, Ba-
doglio letette a fegyvert. Már
mindenki abban kezdett biza-
kodni, hogy hazaviszik őket.
Elképzelhető, hogy milyen csa-
lódást és kétségbeesést okozott,
amikor látták, hogy ennek da-
cára marad minden a régi-
ben: a kegyetlen bánásmód nem
változik.

A szövetségesek folytonos
győzelmei azonban jódkonyan
hatottak a kedélyekre. A tisz-
tek Marányi alezredessel az
élen, mesélhettek, amit akar-
tak, a legügyefogyottabb bori
zsidó rabszolgá is tudta, hogy
a fasizmus napjai meg vannak
számlálva s még a bori pokol-
ban is megőrlőnhetett az, hogy
érdeklődéssel hallgatták végig
és méltányolni tudták Rubinyi
tanár urnak sikeres versfordí-
tásait. T. i. hogy az osztrákok
is megérték a műsor egy ré-
szét, Petőfi verseiből többet
német nyelvre átültetett. Az
előadásokra az elkobzott hege-
dűket a magyar századparancs-
nok kiadta. Amint a művész
befejezte a műsorszámát, a
hegedűt azonnal vissza kellett
szolgáltatnia. Ezek az előadá-
sok a magyar keretet nem na-
gyon érdekelték. Inkább eltű-
rtek, mint jóváhagyták. Csak
néhány percre jelentek meg,
azután eltávoztak. A tisztek

sem ügyeltek rá különösebben.
Az engedély megadását ahhoz
kötötték, hogy a baloldali köl-
tők versei nem szerepelhetnek
a műsoron. Ennek az lett a kö-
vetkezménye, hogy József Atilla,
Ady, Slonkszy, Babits és
Bianák költeményeinek szerző-
jeként Sinka István, Sőrő
Kálmán és Erdélyi Józsefet
tüntették fel. Színvonalas iro-
dalom és a körüli mulatók iz-
léstelen és trágár számai vál-
toztak fel egymást. Az emléke-
zeire alapítottak mindent. Itt
valóban azt adta mindenki:
„mi lényege”.

A hasonló gondolkodásnak
itt találtak egymásra. Az is-
meretlenek itt ismerték meg
igazán egymást. Az őszinte ba-
rátságot nem a hajcsárok csa-
pásai verték a lelkekbe, hanem
az azonos szellemi élmények
emléke. Pihenő idő alatt igen
tartalmas viták folytak a törté-
nelmi materializmus hívei és
a polgári szabadelműek között.
A Borba hurcolt zsidó értelmi-
ség sorsát ezek a beszélgetések
teittek elviseilhetővé. Itt bizo-
nyosodott be, hogy kultúra né-
kül még a szolgaságban sem
élhet zsidó ember.

Zongorák

Bösendorfer, Bechstein, Förster,
Stingl angol mechanikus zong-
orák, pianók, orgonák, részletek
is. REISSMANN GYULA zongora-
ezelő, VIII., Rákóczi-ut 47.

VENDEGLŐ, kávéházi

berendezések, székek,
asztalok olcsón

Rosenfeld

Telefon: 139-274
Népszínház-u. 31

Repülőköffer,

„Federleicht” BÖRÖND,
ruhazsák olcsón

TOLNAI-nál

Szabadságtér tizenhét. (Tüzsépalota)

ÓRA

ÉKSZER — BRILLIÁNS

ARANY

• VÉTELE — ELADÁSA — ÓRAJAVÍTÁS

14 karátos jeggyűrűk nagy választékban

Neufeld, Rákóczi-ut 82

Hírek Palesztináról

Az építő Jisuv ünnepe

volt az idei Jom Kippur követő nap Ereben.

I. T. A. és Pácor tudósítói beszámolnak arról a lelkes munkáról, amelynek eredményeképpen ezen a napon egyszerre 12 új településnek vetették meg az alapját a Negeben, az ország déli pusztaságában, Bérseba közelében. Még erégi viszonylatban is rekordteljesítménynek számít az építésnek ez az új diadala és ennek megfelelően ünnepezték is azt mindenütt az országban. A Negev az az országrész, amely a Morison-féle terv szerint igen távol esnék a zsidó önkormányzat területétől. Az a tény, hogy az új zsidó települések az új szélendőben éppen itt indultak meg megállíthatatlan lendülettel, a munkának, az építésnek elsőbbségét jelzi a politika, a nagyhatalmi érdekektől függő számítgatások fölött. A másik nagy jelentősége az új településeknek abban rejlik, hogy a pusztaságba visznek életet. Ez egyébként a chaluci erőfeszítés szimbóluma. Az új települések 85.000 dunamnyi K. K. L. földön indultak meg. Mintegy ezer ember, köztük háromszáz leány vett részt a föld új meghódításában. A vállalkozás megindítása annak a tervnek, amely az ország déli részét kívánja alkalmassá tenni kolonizációra. A föld tényleges elfoglalását három heti titkos készülődés előzte meg. Jom Kippur napját követő hajnalon az ország öt különböző pontjáról indultak el hosszú karavánok. A teherautók hosszú sora vonult dél felé: víztárányokat vittek, építőanyagot, élelmiszert és a telepeseke személyi felszerelését. A felig nomád beduinok csodálkozással nézték a pusztaság felé menő zsidókat. A helyszínrre érkezve a pionirokat a pusztai arabok köszöntötték békés ünnepség keretében. Gyümölcsöt és friss vizet — nagy kincsek a pusztában — nyújtottak át az újonnan jötteknek és azon reményülőknek adtak kifejezést, hogy a Negev hamarosan újjáéled, ha a telepések a naguk és szomszédaik számára vizet hoznak az intenzív gazdálkodáshoz. Az új telepések és az építésben segítő társaik a megérkezés után azonnal munkához láttak. Egy részük az autótól rakta ki, mások a teepok kerítésének, a sátraknak s házaknak felállításához fogtak. Estére 12 új telep szinte teljesen készen állt. Az új telepítési akcióval kapcsolatban a K. K. L. szakértője kijelentette, hogy az utóbbi három év kísérletei ezen a területen bebizonyították, hogy a zsidó telepések egy dunam földön háromszor akkor terméseredményt érnek el, mint az arabok. Ez jossá teszi azt a reményt, hogy Negev nagy zsidó kolonizációs lehetőségek területe. A viz-

hiány már nem akadály, mert a hatalmas méretű öntözési tervek kivitelezése néhány napon belül megindul. A vizet mintegy száz kilométeres távolságból vezetik erre a területre. Bár a Negevi nagy telepítési rekordra még a Jisuv is felfigyel, új lehetőségek teremtése a gyakori jelenségek közé tartozik Palesztinában. A háború egész tartalma alatt és annak befejeződése óta is állandóan keletkeztek új mezőgazdasági és ipari települések. Az ország duzzad az élelenergiától. Nem meglepő tehát az a hivatalos, most kiadott kormányjelentés, amely az 1944. évi palesztinai teljes nemzetjé jövedelmet

a Palesztinával kapcsolatos angol-amerikai feszültséget,

amely az ismeretes Truman-nyilatkozat után kibrobbant. Attlee — mint jelentették — az angol kormány nevében a leg súlyosabb szavakkal utasította vissza az U. S. A. elnökének megnyilatkozását. Az angol sajtó általánosan választási manővernek bélyegzi Truman új beavatkozását. Természetesen, ha ez így is lenne, — az angol lapok vakasága egyenesen meglepő — csak annál inkább jeleznék ez a tény az Egyesült Államok népének állásfoglalását Palesztinával kapcsolatban. Ha a Truman-nyilatkozatot az amerikai választások megnyerésére szánták, úgy ez annyit jelent, hogy az amerikai választók kívánnák a tömeges zsidó bevándorlást Palesztinába, kívánnák a táborok sürgős feloszlását és kívánnak külön gazdasági segítséget nyújtani a zsidó újjáépítéshez. Nem kétséges, hogy Anglia éppen az utóbbi szempont miatt tekint gyanakvással az Egyesült Államokra, amelynek kormánya az arab államok számára is megszavazott jelentős gazdasági kölcsönöket. Anglia saját politikájából ismeri a gazdasági segélyezéssel járó politikai előnyhözjutás törvényszerűségét. Az Egyesült Államok közvéleményére jellemző, hogy a Demokrata Párt azért kíván elnököltől határozott, a zsidóság javát szolgáló Palesztina-politikát, mert a Republikánus Párt már azzal érvel gyűlölettel, hogy a demokraták nem valószínűk meg Palesztinával kapcsolatos terveiket, amint azokat a hivatalos pártprogramban megjelölték. A zsidóság ügyében egyetemes amerikai közvéleményre mutat a republikánus Thomas Dewey-né, New-York állami kormányzójának nyilatkozata, aki egy gyűlésen szószerint a következő kijelentést tette:

„Szeretném kristálytisztán megérteni brit barátainkkal, hogy a palesztinai azonnali bevándorlás követelése nálunk nem pártpolitika, hanem mindkét párt vezetőségén kívül ezt

123.000.000 palesztinai fontban jelöli meg. Az ország lakosságának egyharmadát kitevő zsidóság a fenti összegből 73.400.000 palesztinai font értékű termeléssel biztosította magának Palesztina gazdasági életének vezetését. Érdekes itt megemlíteni, hogy Palesztina jelenleg az egyetlen állam, melynek kormánya felesleggel rendelkezik költségvetésében. Az 1946 március 31-én záruló költségvetési éven a kormány jövedelme 19.021.000 palesztinai font kiadása 16.835.000 palesztinai font volt. A költségvetési felesleg tehát több, mint 2.000.000 palesztinai font. A költségvetés mellett a gazdasági helyzetet jellemző és számok is magyarázzák a nagyhatalmak erős érdeklődését Palesztina iránt és érthetővé teszik.

kiadja az Egyesült Államok népének nagy többsége... A Palesztina-problémának nincs szerepe a politikai esztendőszokban... Az Egyesült Államok hivatalos álláspontja, hogy a zsidó népek tett ígéretet be kell váltani.”

A Truman-nyilatkozat hátterében tudnunk kell azt is, hogy Németország amerikai zónájában most 130.000 zsidó tartózkodik, ami nagy anyagi és adminisztratív felelősséget hárít az U. S. A. kormánjára. A palesztinai bevándorlás megindítása megoldaná a táborlakók nehézségeit, elégtelt jelentene a zsidó nép számára — és könnyítene az U. S. A. finansziális kötelezettségein. Jeleztük már, hogy a Jewish Agency — melynek képviselői most a leváltott Hall után az új gyarmatiügyi miniszterrel, Mr. Jones-szal tárgyalnak, egyelőre a palesztinai módus vivendi megteremtéséről — hivatalosan Állást foglalt a Truman-nyilatkozattal kapcsolatban.

A kommuniké szerint: 1. A világ zsidósága szívesen fogadta Truman elnök nyilatkozatát Palesztinát illetően.

2. Nem tekinthető az elnök követelése váratlannak, hiszen 100.000 zsidó azonnali bebocsátását Palesztinába már több, mint egy éve kéri. Érthetővé teszi a kérés feljuttatását — és éppen nem időszzerűtlenné — a közelgő tél, amely a táborlakók helyzetének sürgős megoldását írja elő.

3. A brit kormánynak már augusztusban tudomására hozták — és éppen ezért nem okozhatt meglepetést, — hogy az U. S. A. kormánya támogatja egy zsidó államnak megfelelő területtel rendelkező felállítását Palesztinában.

Mindezek a megjegyzések valójában nem a Truman-nyilatkozathoz, hanem Attlee válaszához tűzött reflexiók. Attlee nyilatványságra hozott levele nagy elkeseredést váltott ki a Jisubban, amely az angol kormány hivatalos álláspontjában az alábbi szabaddá tételének további kitöltését látja és éppen ezért igyekszik mindent elővetni — az U. S. A. segítségével is, — hogy a bevándorlást más körülmények között biztosítsa. Az angol-amerikai feszültséggel kapcsolatos orosz álláspontot tükrözi a Pravda igen érdekes vezércikke. A lap többek között a következőket írja: „A brit kormány ellenzi 100.000 zsidó palesztinai bevándorlást, mert attól fél, hogy az amerikai segítséggel érkező zsidók Amerika befolyását növelnék Palesztinában... Kétségtelen, hogy Palesztinában angol-amerikai versengés jelei tapasztalhatók és ezért a hosszúra húzódott londoni Palesztina-konferencia nem oldhatja meg a közelkeleti imperialista ellentmondások bonyolult csomóját. A palesztinai problémát csak az érdekelt népek örendelkezési jogainak megoldásával lehetne megvalósítani. Nagybritannia azonban — írja a lap — egyáltalán nem akar megoldást. Az angolok nem akarják feladni Palesztinát, pedig zsidók és arabok egyaránt csak akkor érthetnek el az őket megillető demokratikus jogokat, ha a brit csapatokat kivonnák Palesztinából.”

(GELLÉRT)

Lapzártá után érkezett

A ciprusi menekülteket átszállítják Athlithba

A jeruzsálemi Yedioth Achroth című esti lap jelentése szerint a Ciprus-szigetén internált bevándorlókat át fogják szállítani az athlithi táborba, ahonnan 1900 illegális bevándorló — a tábor jelentéki lakói — megkapják szabadságukat az új, havonként esedékes bevándorlást.

dorlást engedélyek alapján. A jelentés szerint a kormány végső határozatát az ügyben a jövő héten hozza meg. Amennyiben fenti hír igaznak bizonyul, igen sok magyarországi zsidó család érez majd megnyugvást, akiknek kivándorló hozzátartozói jelenleg Ciprus-szigeten vannak.

Bundát, irhát, festés és átszabás, alkalmi vátok. — Vadbort veszek.

Polák Alsóerdőse-u. 6. szám (Dietesernokpál)

Kötött holmikhoz

tökéletes formájú mellátírt kombinált készletben LINDER BEZSÖNÖ és ROSENBERG EDIT szalonjában. Wesselyni utca 6. Tel. 422-724.

FÉRJEM

Konrád Miklós
munkaszolgálatos 1912 novemberben
Dawidowska
orosz fogoly-csözt helyen volt.
Kérem azokat, akik orosz fogságból
hazatértek és férjümről bármilyen tud-
nak, szíveskedjenek értesíteni.
Címem: Konrád Miklósé, Budapest,
VI., Izabella-utca 99.

KERESEM LEÁNYOMAT

Braun Erzsébet (Hüszikét),
(férj. Schwarz Miksáné), 1911 de-
cember 3-án vitték el a Columbus-
utcai védett házából. Február 25-én
Bergen-Belsenben volt. Szíves érte-
sítést kér agyódo anyja:
Braun Lajosné, London-utca 7.

KI TUD

Czinn Sándor

munkaszolgálatosról, kit 1912 nov.
29-én vitték el Nagykátáról, a
101/19 századdal Oroszországba.
Ertesítést kérnek agyódo szülei.
Cím: Czinn Simon, Vörösmarty-u.
53/b., II. emelet 2.

Mielőtt

rádiót

vásárol, saját érdekében ke-
ressen fel, már 200 forinttól
kezdve vásárolhat részletekre is.

Márkás rádiók,
zenegépek

alkalmi árban, — választé-
kban, — Vétel — Eladás.
Rádiócsere.

SUPER RÁDIÓ

Király-utca harmincegy

Átadó üzlet — üzem —
iroda-helyiségeket

FELLNER
közvetít

Szt. István-körut 30. sz.
Marx-térnél

Hívjon! Jöjjön!

Veszek aranyértékű forintért: szőnye-
get, porcellánt, írógépet, régisé-
get, férfi és női ruhákat, perzsa-
kabátot, fényképezőgépet, festmé-
nyeket.

Gerstl-Majerosi

VIII., Eszterházy-utca 17 (Sán-
dor-utca saroknál)

Villamos-
berendezések
készítése, karban-
tartása, javítások
SCHULHOF GYULA

hál. eng.
rádió- és villanyszerelőmester.
VIII., Bérkocsis-utca 25/a

Sírkövek,

musz. és deportált emlékek
nagy választékban és mélyen
leszállított árban
Händel utca, Budapest,
Fiumei-ut 2, Szombaton zárvat

Erec Izrael dolgozói blokkjának
nagygyűlése a Zeneakadémián

Az elmúlt hét csütörtökjén
zsúfolásig megtelt teremben
tartotta meg a baloldali cio-
nista munkásmozgalmak blokkja
sévelválasztói nagygyűlését a
Zeneakadémia nagyertermében.

A Hatikva elnéklése után
Dénes Béla dr., a Szocialista
Cionisták Pártja elnöke tartotta
megnyitó előadását, amelyben a
XXII. Cionista Világkongressz-
szus feladataival foglalkozott.
Mindenekelőtt üdvözölte az ere-
ci szakszervezet kiküldöttjeit
megjelent Aharon Zislinget, ki
egy ereci munkásmozgalmak
egyik vezetője, majd bejelent-
ette a közönség tapsai köze-
pette, hogy a világ zsidóságá-
nak talán legnagyobb vezére,
az ereci Mapáj, a Szocialista
Cionisták Pártjának elnöke,
David ben Gurion megkapla
magyarországi beutazási enge-
délyét és rövidesen Budapestre
érkezik. Ezután került sor a tu-
lajdonképpen előadásra. A
XXII. cionista világkongressz-
szus szinte megoldhatatlan fel-
adatok előtt áll, mondotta az
előadó. Hat millió zsidó árnya

nem engedi feledtetni a kon-
gresszusi delegáltakkal, hogy mi
történt az elmúlt években. A
jelen helyzet, az angol im-
perializmus kíméletlensége, az
egyre növekvő és terebélyesedő
középeurópai antiszemizmus
pedig egyenesen arra szorítják
a delegátusokat, hogy egyetlen
pillanatra se terelődjen el fi-
gyelmük legfontosabb megolda-
nivalókról: a galuti zsidóság
likvidálásáról.

Utána Aharon Zisling mondott
beszédet jiddis nyelven. Beszám-
olt arról a küzdelemről, ame-
lyet a Jisuv folytat az angol
imperializmus ellen s arról az
építő munkáról, amely minden-
nek ellenére Erecben folyik.

Két rövid előadás hangzott
el ezután. Arje Hunwald arról
beszélt, miért kell a cionisták-
nak szocialistáknak is lenniök,
Mose Walter pedig az ereci
szakszervezetek eredményeiről
referált. Groszmann Sándor fel-
olvasta a határozati javaslatot,
melyeket nagy tetszéssel
fogadtak. A nagygyűlés az In-
ternacionalé hangjaival ért véget.

A Pesti Izr. Hitközség utján
az alábbi jegyzékben felsoroltakat
keresik külföldről

Jelenkezés VII., Sip-utca 12. I. 18. délelőtt 9—12.

- 645 Weisz Tibor hadifogoly
hozzátartozójának, Kazinczy
utca 7., üzenet. Erdekldőni
lehet Pesti Izr. Hitközség,
Sip-utca 12., I. 18.
- 367—68 Jolló Pálné Grünfeld
Ilonát, Margitot, Árpádot,
Jolánt keresi Frances
Rosenfeld, New-York.
- 371 Wolfenstein Gézát, Bélát,
Károlyt és Lászlót keresi
Mizrahi Lászlóné, Haifa.
- 379 Herskovits Dórá, szül.
1885 Zawadska, keresi
Roza guesim Herskovits.
- 391 Ehrenfeld Zsigmond, dr.
Reich Albertet, Emmát,
Rózsikát, Körper Elemért,
Bandit, Sárít, Blumenfeld
Marót és Szidóniát kere-
si Ing. Karel Benis Car.
- 373 Dr. Sándor Ernő ügyvé-
det, Sándor Jenőt, Ko-
reán Dávidot és Juliát,
Zalasztgrót, Korein Jenőt
és nejét és fiait Nagyka-
nizsa és rokonokat kere-
si Isidor Korein, New-
York.
- 319 Reisz Györgyöt és nejét
keresi dr. Hilda Petter,
Wien.
- 326 Róna Márton és erdélyi
rokonait keresi Violet
Wollner, London.
- 328 özv. Schlosser Ferenénét
és Kohn Lipótot keresi
Fröhlich Tibor Nathan,
Palesztina.
- 329 Engelmann Katót és
Sándort keresi Kohn
Anna, Svédország.
- 335 Stern Zsigmondot keresi
T. Sendova, Bratislava.
- 343 Schön Agnes és Schön
Lajost és nejét keresi
Erna Koch, Wien.
- 349 Dr. Geschelt Rózsát keresi
Flora Ehrenwerth, Né-
metország.
- 351 Leopold Jenőt keresi Un-
terberger Bourg, France.
- 380 Drechsler Ottót keresi
dr. Camilla Burstyn Tau-
ber, Haifa.
- 382 Heltner Miksát és nejét,
Wigner Szidót keresi Wi-
egner Zsenni, Dcs.
568. Teitelbaum Bernátnét
keresi Engelmann Lajos,
Haifa.
- 575 Weisz Henriket keresi
Berlinből.
- 579 Workmann Johannát és
Bát, Verebes Ferencet ke-
resi Steffi Hör, Wien.
- 585 Kardos Józsefnét, Dam-
janich-u. keresi Schwarz
Ferenc, Telaviv.
- 1113 Dr. Román Györgyöt és
dr. Engel Lászlót keresi
Iritz Otto, Jugoszlavia.
- 1114 Preis Béláné zöldségáru-
sítót keresi Kapunovici
Vincens, Wien.
- 1115 Heister Jenőt és nejét és
Gizát keresi Anna Doer-
ner, Newark.
- 1143 Klein Jenő borkereskedőt
Tokaj keresi E. Robert
Klain, Missouri.
- 1144 Brüll Mór, Ilonka, Pál és
Stein Ellát keresi Wilhelm
und Rolf Meier, Berlin.

Sütéshez-főzéshez
használjon

Apollo
főzőtojáspótlót

Kapható:
a jobb élelmiszerüzletekben

Régi képeiről
szép nagyítást készít

Optifot

Teréz-körut 48.

Társulnék

ötezer forintig, gyorsan lebonyo-
lítható üzlethez korrekt hittest
vérrel. Leveleket továbbít.
Opmann, VII., Sip-utca 8.

Tanító, elemisták és
polgáristák tanítását

válalja nagy gyakorlattal
VADÁSZ, Wesselényi-utca 60.

ZSIDÓ TESTVÉREIM! Téli idején
háromlaga családommal keresek né-
köt állók. Ötvenes, értekezéssel ke-
rekedő, szervező, bármilyen
ÁLLÁST VÁLLAL, esetleg órákny-
velést, Spiegel, Thököly-ut 44.

Ki KÜLÖNBEJÁRATU SZOBA dol-
gozó, Izr. fiatalembernek vagy hölgy-
nek KIADÓ. Anyamemű szükséges.
VII., Wesselényi-utca 27. II. 6.

Kitűnő állapotban lévő
barna és fekete, 42-es számú
férficipők

valamint 37-es és 38-as barna, női
sínaps CIPŐK eladó. Kizárólag
privátának. Megtekinthető napot!
1—4 között: Teréz-körut 15., II.

Jobb, önálló főző, nagyon jó
bizonyítvánnyal HÁZVEZETŐNŐNE!
MIENNE, jobb családhoz, vidékre is.
„Urt“ jellegre a kiadóba

Középkorú, intelligens, négy közép-
iskolát végzett, megbízható nő
beleg vagy gyermek mellé
esetleg könnyebb
háztartási munkákhoz
elhelyezkedne jelszállt.
„Apokón“ jellegre a kiadóba.

Önálló magyar-német
levelező, könyvelő

hosszu irodai gyakorlattal,
szombatartó,

állást keres.

„Videkre is
megyek 45“ jellegre a kiadóba.

JOBB, IDŐSEBB NŐ
takarítással állást

vállal kisebb háztartásba.
„Megbízható“ jellegre a kiadóba.

Kötszővött
és textilosztály

önálló vezetéshez és könyvelésben
járatos egyént alkalmaznék azonnalra.
Jelenkezés 5—8 között. Dob-utca 16.
V. épület, I. emelet 20.

HIREK

AZ UJ ÉLET
előfizetési díjai:

1 hónapra . . . 4 forint
negyedévre . . . 12 „
félévre 24 „
egész évre . . . 48 „

Az előfizetések postatakarékpénztári befizetési lappal küldendők be a 26.269 számú postatakarékpénztári szám-
lára.

— A Budai Izraelita Hitközség előjáróságának új ügybeosztása. A Budai Izraelita Hitközség előjárósága most tartotta alakuló ülését, amelyen határozott az ügybeosztásról. Pénzügyi és szertartásügyi előjáró Nagy László József, gazdasági előjáró Gubi Armin, jótekonysági előjáró Fahn Fülöp, oktatásügyi előjáró Fuchs dr. Baracs Amália, kulturális előjáró Sós Endre, jogügyi előjáró dr. Gerő Géza, adóügyi előjáró dr. Gerő Imre, intézményügyi előjáró Dembüty Gyula, újjáépítési és propagandaügyi előjáró Halasi-Fischer Ödön, egészségvédelmi előjáró, pedig dr. Rieger Imre lett.

— A Szocialista Cionisták (Ichud—Mapaj) Pártja október 21-iki pártnapján Salamon Mihály, a MCSz. elnöke tart nagy érdeklődéssel várt előadást, „A Magyar Cionista Szövetség feladatai” címmel. A műsoros pártnapon belépődíj nincs. Zsidó Kulturház (Fürst S.-u. 15.), délután 6 óra.

— A „Szép Szó Körének” Pap Károly emlékünnepélye. A „Szép Szó Kör” szombat délután a Bibliotheca Officina helyiségében „Pap Károly emlékünnepélyen” tisztegett a deportációban eltűnt, tragikus sorsa nagy író művésze előtt. Reményik Zsigmond bevezető előadásában megemlékezett a helyet, amely Pap Károlyt a magyar és a világirodalomban megilleti. Vajda Endre a biblikus Pap Károly arcképét rajzolta meg visszamemlékezésében s találóan ragadta ki azokat a részleteket, amelyek Pap Károlyt, mint a Messiás-gondolat művészi ábrázolóját mutatják be. Vihar Béla Pap Károlyról, mint zsidó íróról beszélt, akinek sorsa jelkép, mert a végzet „olykor kiválaszt egy életet, felvezeti a magasságba, majd onnan letaszítja, egy emberben példázza a népeknek és igazságoknak végzetét”. Palotai Erzsébet, Fodor Klára és Ascher Oszkár a tolluk mecszkolt művészi lendülettel interpretálták Pap Károly novelláit.

HITKÖZSÉGI HIREK

Ügyfelek fogadása a Pesti Izr. Hitközségen:

Hétfő: 12—1 óráig, Stöckler Lajos elnök, kedd: 12—2, dr. Földes István, és dr. Geyer Albert elnökhelyettesek, szerda: 12—1, Stöckler Lajos elnök, csütörtök: 12—2, dr. Geyer Albert elnökhelyettes,

péntek: 11—1, dr. Földes István elnökhelyettes.

Az ügyvezető naponta 12—12 óráig fogad.

Vasárnap a félfogadás szünetel.

A Magyar Zsidók Országos Egyesületének közleményei:

A Magyar Zsidók Országos Egyesületének hivatalos helyisége Andrassy-ut 81. alatt, a volt

Fészek-kávéházban van. (Telefon: 424-734.) Hivatalos órák: hétköznapokon d. n. 3—6 óráig.

A MAZOT-nak legközelebbi ülése:

Október 20-án, vasárnap d. e. 10 órakor az Országos „Musz”. Szervezet Hadigondozott Alcsoporthja beszámoló összejövetele (Andrassy-ut 31., Fészek-kávéház).

Október 21-én, hétfőn délután 1/2 órakor a VI. kerületi taggyűlése (Andrassy-ut, 81. Fészek kávéház). Tárgy: A legutóbbi időkben megjelent jogi vonatkozású rendelkezések ismertetése. Október 22-én, kedden délután 1/2 órakor a VII. belső körzeti taggyűlése

(Síp-u. 12. díszterem.) Tárgy: A magyarországi zsidóság legközelebbi feladatai. Október 23-án, szerdán délután 1/2 órakor az V. kerületi taggyűlése (Fürst Sándor-u. 21.) Tárgy: 1. MAZOT V. kerületi tagozata vezetőségének megválasztása. 2. Legközelebbi teendőink. Október 24-én, csütörtökön délután 1/2 órakor, a MAZOT egyesületi helyiségében (Andrassy-ut 81. Fészek kávéház) női gyűlés. Tárgy: A zsidó nő munkája szociális téren.

— Az OMIKE kóda hangversenye. Az OMIKE folytatja hangversenysorozatát, mely a nyáron szünetelt. Az első hangverseny, melyet a rádió is közvetít, október 26-án, szombaton este 7 órakor lesz a Művész-könyvka helyiségében (Andrassy-ut 64.). Műsor: Bodrogh Pál: Bevezető. Basilides Mária emlékezete (hangfelvételekkel). Róbert Mária: Kiss József költeményeiből. Medgyaszay Vilma: Szonok. Szentiványi Kálmán: Humoros előadás. Ladányi Ilona: Dalok és áriák. Lénárt Béla: Vidám kabaréadatok. Zongorán kísér Kardos István, Koltai Ferenc. Meghívóki igényelhetők délután 3—5 között az OMIKE elnökségénél (VI. Dózsa György-ut 84/c. Telefon 225—819).

— „A medikus” címmel legutóbbi számunkban megjelent cikkben közzétett 7 kitűnő elemetű zsidókorházi medikus felsorolásánál Adler János II. é. o. h. neve sajnálatosképpen kimaradt, amit most pótolunk.

— A Rabbiképző Intézet templomában, Sömini Acsesz napján a mazkir-beszédet dr. Scheiber Sándor teológiai professzor tartja. Az istentisztelet 1/9-kor kezdődik.

Művészi síremlékek

EICHBAUM MÓR és FIA
V., Rudolf-lár 2. (Margit hídnál)

— Farkasházy Miklós és Donner Gertrud kiállítása. A meginduló szezon nagy képzőművészeti eseményei közé tartozik Farkasházy Miklós és Donner Gertrud szobrászművész kiállítása a Szalmásgalériában. Farkasházy Miklós, aki az OMIKE tárlatairól is régi ismerősünk, az erős stílizálás és a dekoratív megoldások felé hajlik. Képei színesebbek, mint valaha. Vannak festményei, amelyek szinte mozaikszerűen hatnak. Kétségtelen, hogy ez a nyugtalan természetű nagy tehetség, aki már annyiszor lepte meg közönségét, megint sok meglepetést hozott. Új megoldások láthatók Donner Gertrud kis szobrain is, amelyek közül különösen a Zsókhordók mutat szinte őserőt. Mindkét művész nagy elmélyben részese a művészbarátoknak. (S. E.)

— Házasság. Székely M. gda, Budapest és dr. Schwartz László orvos, Székesfehérvár, f. 1.5. 6-án házasságot kötöttek. (Mindketten külön értesítés helyett.)

— Kovács (Kohn) Gizellát keresi dr. E. Goldberger, Bratislava. Jelenkezzen a Hias irodában, V., Géza-utca 3.

Házvezetőnő keresek vidékre

60 éven felül.
„Békés megye, orthodox” jellegre a kiadóba.

EATTONVAI neológ hitközség

Keres
előimádkozót,

aki a végzési teendőket és esetleg a hitoktatást is végzendő. Fizetés megállapodás szerint.

Egy szoba konyhás lakást

butorral vagy kúttal nélküli, azonnali, vagy későbbi betárlására KERES, JAK SÁNDOR. Lathien lár 2. l. em.

URIEMBERNÉK TILBES ELLÁTÁST

adna egy háromtagú család, társbérleti lakásért.

„Társbérlet” jellegre a kiadóba.

Egyedülmaradt, 48 éves, volt épületfakereskedő

ki jelenleg vidéki városban lakik. MÁS SZAKMÁBA IS

benősülne

Keresi azon esimes, jóllelt, egyedülálló leány vagy asszony ismeretségi, 35—40-ig, kinek kemény, szorgos és életlára lenne. „Ingatlanom van” jel. a kiadóba.

40 éves KERESKEDŐ

olyan nemesszü

Élettársat keres,

aki kis anyagiakkal rendelkezik. Ez az élet továbbviteléhez szükséges. Szolid, reudes, gondatlan otthoni lesz. Csak komoly, fényképes vázlatokkal kerek olyanból, aki a 10. laci életet meg tudná szelni. „Nyugodt, vidéki élet” jellegre a kiadóba.

Díszos egzisztenciával, lakással rendelkezem, kassé mellett, jóllelt egyén.

feleségül vennék

Hozomány nem szükséges. Jelleg: „35—58”. Fényképet díszletten visszaküldök

MEGISMERKEDNÉK

házasság céljából
55—60 éves
fodrásszal.

Üzlet, lakás van és egy ház nagyob vidéki városban. „Nem jó egyedül” jellegre a kiadóba.

Orthodox 18 éves

vagyommal rendelkező, szép, ügyes LEANYROKONOM részre irányuló

férjet keresek.

„Csak komoly” jellegre a kiadóba.

Házasság céljából

megismerné

jól szituált
uriasszony

komoly, 58—65 éves uriemberrel. „Korrekt 58” jellegre a kiadóba.

Nagyon egyedül maradtam. KÉT INTELLIGENS, vidéki zsidó uriember ismertetés. Kérésük 40—50-ig.

házasság céljából

Főbérleti lakással rendelkező, cöl-
nos, komoly, jóllelt. Jelleg: „30—35 éves” jellegre a kiadóba.

Háztartási és piperecikkek nagybani eladása Vétesztet lár. n. 48
Országos Rabbiképző-Zsidó Egyetem Könyvtára

